...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 294 (10661) | 1964 оной декабриин 12, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ТАСС-ай мэдээсэл

„КОСМОС-51" НИИДЭБЭ

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-51» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон Советскэ Союзһаа декабриин 10-да табигдаба.

1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай соносхоһон программын ёһоор замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлхэдэ шухала болохо научна аппаратура одон дээрэ тодхогдонхой.

Хэмэл одон нимэ замда гараа:

түрүүшээр 92,5 минутын турша соо газарые тойроно;

газарай нюуруһаа эгээн холонь (апогей) 554 километртэ;

эгээн дүтэнь (перигей) — 261 километртэ, экваторһаа 48,8 градус һоолжуугаар ниидэнэ.

Научна аппаратураһаа гадна, одон дээрэ нимэ юумэнүүд бии: замыень нарнинаар хэмжэхэ радио-тухеэрэлгэ, приборнууд болон научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые газарта дамжуулха радиотелеметрическэ онһо тухеэрэлгэнүүд.

Одон дээрэ тодхогдоһон аппаратуба гэмгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээнүүдые тоололго-сэгсололгын центр шэнжэлжэ байнхай.

СССР-эй ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ V СЕССИ

СССР-эй Верховно Соведэй V сесси декабриин 10-да Кремль соо хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлбэ. Депутатнууд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет тухай шиидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ байна.

Долоон жэлэй түсэбэй һүүлшын жэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ шухала асуудалнуудай сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан тушаа депутадууд олон солон тэмдэглээд, оронойнгоо экономикые саашадань хүгжөөхэ, совет арадай байдал улам һайжаруулха дурадхалнуудые оруулна.

Союзай Соведэй заседани дээрэ депутадууд: **Н. Н. Качалов**, — РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, **Н. И. Анищенков** — «Красное Сормово» заводой сталевар, **Р. Курбанов** — Узбекистанай Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ үгэ хэлээ.

Национальностьнуудай Соведтэ **С. Н. Малинин** — Белоруссиин Госпланай түрүүлэгшэ, **А. Ф. Диордица** — Молдавиин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ, **Е. А. Осипова** — Эрхүүгэй областиин «Усть-Ордынский» совхозой директор болон бусад үгэ хэлэбэ. (ТАСС).

Союзай Соведтэ

Депутат **Н. Н. Качалов** — РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Совет Союзай заседани дээрэ түрүүлэн үгэ хэлэбэ. 1964 ондо России Федерацида бүтээн гаргагдахаар хараалагдаһан промышленна продукциин түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхэ, тиихэдээ нёдондо жэлэйхиһээ сасуулбал, тэрэнэй хэмжээн ехэдхэгдэхэ. Илангаяа нефтиин, газай болон машина бүтээлгын һалбаринууд улам хурданаар хүгжөөгдэхэ юм. Энэ жэлдэ химиин промышленностьда, хүдөө ажахыда хэгдэхэ капитальна барилгада мүнгэн зөөри ехээр һомологдохо.

Капитальна барилгада тохёолдодог зарим дутагдалнуудые түргэнөөр усадхаха тухай дурадхалнуудые үгэ хэлэгшэ дурдаһан байна. Жэшээнь капитальна барилгада һомологдодог мүнгэн зөөри зарим ушарта муугаар хэрэглэгдэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Энээнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, түсэб хараанууд муугаар зохёогдоно. Олон ушарта зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө һалбариин тала хараһан бэеэрээ шэнэ шэнэ барилгануудые бодхоохо гэжэ оролдодог. Теэд үнэн дээрээ харахада бии байһан барилгануудаа мууса хэрэглэдэг ушар үзэгдэнэ.

Капитальна барилга эрхилхэ түсэб зохёолго тухай нүхэр Качалов тэмдэглэбэ. Капитальна барилгын түсэб юрэнхыдөө жэлэй эсэс болотор үнжагайрдаг гуримтай, тиигээд тэрэниие һайса хаража үзэхэ сүлөөгүйгөөр, ехэ яаралтай тэбдүүгээр тэрэ түсэб баталагдадаг байна. Капитальна барилгын түсэбүүдые республиканууд, барилгын министерствэнүүд болон зургаануудта табюулаа һаа, дээрэ байгаа.

Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ — депутат **Р. Курбанов** үгэ хэлэбэ. Социалис демократиин гурим ёһонуудые улам нарижуулха хэрэгтэ ажалшадай депутадуудай Соведүүд ехэ үүргэтэй гээшэ. һайса бодожо үзэнгүйгөөр хоёр жэлэй урда тээ үйлэдбэриин ёһо баримталан совет органуудые хубилгаһан ушар хадаа ута наһатай байжа шадабагүй. Ажахын болон культурын асуудалнуудые, илангаяа промышленность болон хүдөө ажахын үйлэдбэри эмхидхэхэ хэрэгтэ Соведүүдэй зургаанай үүргэ доошолуулагдаһан байгаа. Ажахы болон культурын байгуулалтада нютагай Соведүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ, гүрэнэй хүтэлбэридэ ажалша олонитые бүри олоор хабаадуулхын тулада зохихо эрхэ байдал байгуулха гээшэ манай партиин ЦК-гай октябриин, ноябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиһан арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, 1965 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые, экономическа ба бюджетнэ комиссинуудай тэрээндэ оруулһан заһабаринуудтай хамта баталха тухай депутадуудай оруулһан дурадхалнуудые нүхэр Курбанов дэмжэжэ байһан тухайдаа мэдүүлбэ.

«Красное Сормово» заводой сталевар депутат **Н. И. Анищенковта** үгэ үгтэбэ. Манай сессиин бүхы хүдэлмэри хадаа коммунис байгуулалтадаа шэнэ шэнэ илалта туйлаха хүсэлэнтэй байһанаа эли тодоор харуулжа байна. 1965 ондо манай түрэл гүрэнэй арадай ажахын түсэб ба бюджедые халуунаар дэмжэжэ байнаб. Арад зон тухай, тэрэнэй гэгээрэл болбосоролые, ажана байдалые улам дээшэлүүлхын түлөө парти, правительствын анхарал оролдолго эдэ түсэбүүд соо эли тодоор харагдана.

Сормовойхид продукци бүтээн гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гүрэнэйнгөө түсэб һара бүхэндэ дүүргэжэ байдаг гэжэ оратор хэлэбэ. Социалис мүрысөөнэй гурбадахи кварталай дүнгөөр манай коллективтэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй дамжуулгын улаан туг барюулагдаһанхай. Арба һарынгаа түсэбые бүхы дээрэнь дүүргээбди. Шэнэ конструкциин теплоходууд заводой гаваньһаа холын замда гарана. Мүнөө «Сормович» гэжэ гол мүрэнэй шэнэ экспресс бүтээн гарганабди. Энэ хадаа үбэл зунгүй, гүйхэнииье үһатай, мульһэтэйшье мүрэнүүдээр тамархаар хэгдэнхэй. Энэ онгосо час соо 120 километр ябаха юм.

Горький городой гэр байра барилгада, город доторхи транспортын хүдэлмэридэхи, мүн медицинын талаһаа хангалга ба һургуулиин барилгада бии байһан дутагдалнууд тухай нүхэр Анищенков тэмдэглэбэ.

Дутагдалнуудые дабан, оролдосото ажалаар шэнэ шэнэ амжалта туйланабди.

Азербайджанда промышленностиин валова продукци энэ жэлдэ 10 процентээр дээшэлхэ гээд Азербайджанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь депутат **В. Ю. Ахундов** мэдүүлбэ. Тиигэхэдээ илангаяа минеральна үтэгжүүлгэ, химиин зүйлнүүд улам улам ехээр гаргагдаха.

Нефтиин промышленностьтай Азербайджан хадаа үни удаан сагһаа хойшо оронойнгоо түлишын гол бааза боложо байһан гээшэ. Экономикын энэ шухалын шухала һалбари улам хүгжөөхэ хэрэгтэ жэлһээ жэлдэ ехэ гаргаша хэгдэдэг байгаа. Республикын промышленностиин бэшэ бэшэ һалбаринуудтахи капитальна барилгада мүнгэ зөөри багаар һомологдодог байһан. Энэ ушарһаа горнорудна, минеральна ба хүдөө ажахын зүйлнүүд нютаг дээрээ хүсэдөөр болбосоруулагдадаггүй байһан юм.

Тиимэһээ республикадахи үйлэдбэриин хүсэнүүдые һайнаар ашаглахын тулада машина бүтээлгын, хүнгэн промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөхэ тухай асуудал гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзэхыень СССР-эй Госпланиие гуйба.

Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Г. Д. Джавахишвили** үгэ хэлэбэ. Советскэ Союзай бүхы аха дүү арадуудтай хамта манай социалис эхэ ороной түгэлдэр хүсые хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита нэмэриие оруулжа байһандаа манай республика баярлажа байдаг гээд мэдүүлбэ.

1955 ондо республикын экономико үшөө хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ юм гээд депутат тэмдэглэбэ. Грузиин ССР-эй промышленностиин валова продукци ерэхэ жэлдэ 12 процентээр дээшэлхээр хараалагданхай. Тиихэдэ химиин, машина бүтээлгын болон промышленностиин бусад шухала һалбаринууд үлүү ехээр хүгжөөгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Ерэхэ жэлдэ Дээдэ-Алазанска уһалуурыин системын барилга эхилхэ юм. Энээнһээ 108 мянган гектар газар уһалагдаха болоно. Нигэхэдээ ороoһото ургамалнуудые, саадууд болон виноград таридаг талмай үргэдхэгдэхэ юм.

Оренбургын область шэнэ газараараа бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой гээд Урда Уралай машина бүтээлгын заводой главна инженер депутат **Б. Ф. Кулик** хэлэбэ. Энэ жэлдэ областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд баян ургаса үргүүлжэ, гүрэндөө 152 миллион пүүд таряа худалдаба. Тиин мүнөө үеын Оренбург хадаа гүрэндөө эдеэ хоолой зүйл үгэдэг орон нютаг байхаһаа гадна, мүн хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байгаа хара ба үнгэтэ металлургиин, машина бүтээлгын, шухаг шэнжэтэй машина болон электрын тухеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг хизаар орон болонхой. Промышленность хүгжөөхэ, долоон жэлэй түсэб дүүргэхээр хараалагдаһан түсэбтэ даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэнэ.

Промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэг улам һайжаруулха шухала байһан тухай нүхэр Кулик хүнэй анхарал татаба. Томо томо заводуудай хүдэлмэриие хэдэ хэдэн организацинуудай түсэблэдэг байһан ушар хадаа бүтэсэтэй хэрэг бэшэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй газай промышленностиин гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшэ депутат **А. К. Кортунов** газай индустриие саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд тушаа хэлэһэн байна. Арадай ажахыда газ хэрэглэжэ, 1959—1964 онуудта гаргашануудые хороoһоной ашаар арадай ажахыда 5 миллиард шахуу түхэриг арьбалагдаһан байна. Энэ арьбалалтань газай промышленностьда энэ үедэ хэгдэхэ капитальна барилгада һомологдоһон бүхы мүнгэн зөөриһөө хоёр дахин ехэ болоно.

Томо томо городууд шадар газые газар доро хадагалха хранилищинуудые, тухеэрэлгэнүүдые байгуулбал шухала гэжэ депутат тэмдэглэбэ. Мүнөө үбэл хүйтэ хүйтэн үдэрнүүдтэ газар дорохи хранилищиһаа Москва сүүдхэдээ 10-аад миллион кубометр газ абажа байха юм.

Литвагай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **М. Ю. Шумаускас** ендэр дээрэ гараба. КПСС-эй XX, XXI, XXII съездүүд дээрэ зохёогдоһон партиин генеральна хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын тулада манай коммунис парти, тэрэнэй ленинскэ ЦК айхабтар ехэ хэшээл оролдолго гаргажа байна гээд үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Манай партиин ЦК-гай октябриин, ноябриин Пленумүүд энэ хараа шугамда, Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн сэхэ байһанаа тодоруулан харуулба. Эгээл нимэһээ эдэ шиидхэбэринүүдые бүхы парти, бүхы арад нэгэн дуугаар һайшаажа, дэмжэжэ байна.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ Литвагай арад зоной оруулжа байһан туһа нэмэри тухай саашань энэ депутат хөөрэжэ үгэбэ.

Гэхэтэй хамта, республика дотор түсэбүүдээ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даалгабарияа дүүргэдэггүй предприятинууд бии гэбэ. 1964 ондо капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн зөөри хүсэдөөр, үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ шадагдабагүй.

Литвагай загаһанай промышленность хүтэлбэрилхэ хэрэг һайжаруулха тухай асуудал нүхэр Шумаускас табина. Баруун зүгэй бассейндэхи «Запрыба» гэжэ загаһанай промышленностиин главна управлени байгуулагдаһан гээшэ. Теэд энэ һайн үрэ дүн харуулаагүй.

Үглөөнэй заседани дээрэ депутат **Г. А. Мельник** — Казахстанай КП-гай ЦК-гай секретарь, депутат **И. М. Семенов** — Тульска областиин «Новая жизнь» колхозой түрүүлэгшэ, депутат **А. М. Ярославцева** — Фрунзын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын машина бүтээлгын заводой (Киргизи) мастер үгэ хэлэбэ.

Национальностьнуудай Соведтэ

Национальностьнуудай Соведэй заседани дээрэ Белоруссиин ССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат **С. Н. Малинин** түрүүлэн үгэ хэлээ. Республикын промышленность 1958 онойхиһоо 2,2 дахин тухай ехэ продукци шэнэ жэлдэ үйлэдбэрилхэ байха. Тиимэһээ долоон жэлэй эсэстэ туйлагдахаар хараалагдаһан хэмхэмжээе 20 гаран процентээр үлүүлхэ болонобди. Долоон жэлэй түсэбэй даабариһаа гадуур хэдэн мянгаад трактор, металл отолдог станогууд, олон тоото арһан гутал, трикотаж ба бусад эд бараан бүтээгдэн гаргагдаха. Хүнгэн, текстильнэ, эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхэ, тэрэшэлэн хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ 1965 оной түсэб дотор ехэ анхарал хандуулагдана. Элдаб зүйлэй продуктнууд бүри ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ. Жэшээлэн хэлэбэл, саахар үйлэдбэрилэн гаргалга 20 шахуу процентээр, крахмал — 24 үлүүтэй процентээр нэмэхэ юм. Тэрэшэлэн мяханай, һүнэй продуктнуудые үйлэдбэрилэн абалга ехээр нэмэхэ байха гэбэ.

Депутадай һанамжын ёһоор, экономическа талаараа һайн совхозууд, колхозуудта эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын продуктнуудые — овощ, үрэ жэмэс, хартаабха, һү буйлуулха предприятинуудые бии болгожо шадагдаха байна. Дүй дүршэл дээрэһээ харахада, нимэ предприятинууд ашаг олзотой байдаг. СССР-эй совнархоз тиимэ совхозууд, колхозуудта шухала тухеэрэлгэ, амһартануудые үгэдэг болохо тухай асуудал хаража үзэхэ зэргэтэй. Энээниие бүтээһэн гаргашанууд багахан болзор соо харюулагдахань лабтай.

Молдавиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **А. Ф. Диордица** промышленна продукци 1964 ондо бүтээн гаргалгын жэлэй дундуур ургалтын түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхэ байха гэжэ мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта промышленна үйлэдбэриин бүри ехээр хүгжөөгдэхэ арга боломжо республика доторнай бии. Жэшээлэн хэлэбэл, Молдавида хүдөөгэй хүн зон олонхинь болодог. Хүдөө ажахые оньһожоруулгын хэрэг улам һайжаруулбал, ажалай хүсэ абахаар бүри олон хүн сүлөөржэ промышленностьда хүдэлдэг болохонь лабтай. Тиимэһээ промышленностиин хэдэ хэдэн һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха капитальна һомололго нэмээхыень гуйба.

Эрхүүгэй областиин «Усть-Ордынский» совхозой директор депутат **Е. А. Осипова** арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, манай

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

АДУУҺА МАЛАА ХЭР ҮБЭЛЖҮҮЛЖЭ БАЙНАТ?

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

Ринчин Гончиковой даадаг һаалиин гүүртэ хадаа мүнөө Баруун Хабарзаан гэжэ газарта үбэлжэжэ байна. Тус гүүртэдэ дүрбэн һаалишад хүдэлдэг, тус тустаа 18 үнеэ харууһалдаг юм. Тэдэнэйнь 6 үнеэд тугалнуудые тэлижэ хүхүүлдэг, 12-нь һаамхай.

Баруун хабарзаанаархиин 1964 ондо 72 мянган литр һү һааха гэһэн уялга абанхай һэн. Харин тэрэ уялгаяа ноябриин 7-до дүүргээд, жэлэй дүүрэтэр һү абалгаяа 80 мянган литртэ хүргэхэ гэһэн шэнэ уялгаар ажаллажа байнад.

Гүүртые даагша нүхэр Гончиков өөрөө үнеэдээ адуулдаг, мэргэжэл шадабаритай малшан, һаалишад Соли Аюшеева, Санжит Доржиева гэгшэд коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. һү һааха жэлэйнгээ уялгые колхоз дотороо түрүүлэн дүүргэһэн суутай. КПСС-эй гэшүүн һаалишан Роза Бадмаева тэдэнэрһээ мүн лэ гээгдэнэгүй.

Сэлэнгын совхозойхидой республикын бүхы һаалишадта хандаһан бэшэгтэй танилсаха зуураа, тэдэнэй үүсхэлые үнэн зүрхэнһөө дэмжэбэд. Эдэнэр малай тэжээл буйлуулганда анхаралаа ехээр хандуулна. Зелёнко үлтирүүлжэ, дэбтээжэ, аарса холижо, амта шэмэ оруулжа үнеэдтээ үгэнэ. Энэмнай манай нютагай эрхэ байдалда шэнэ, түрүү юумэн болоно ха юм.

М. ЦЫРЕНОВ,
Захааминай аймагай «Байкал» колхоз.

ШАЛТАГТА БИЛТАГ

1964 он дүүрэхэ дүтэлөө. Промышленна предприяти, колхоз, совхоз бүхэн, ажахы бүгэдэ гүрэнэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдожо, арга боломжонуудаа аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ байнхай.

Энэ талаар Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой правлени болон партийна организациин юу хэжэ байһые хаража үзэе. Газаа талаһаань шэртэбэл, гэмгүйшье гэжэ хэлэхээр. Энэ колхознай «Коммунис ажалай колхоз» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ. Мэнэ һаяхан колхозой центртэ соёлой Ордон бодхоогдожо, хотоймо ехэ найр наадан наяраа. Колхозой конторо, гудамжаар, фермэ дээгүүр ябабал, гоё гоёор бэшэгдэһэн уряа лозунгнуудые, түрүүшүүлэй дүрэ зураг обёорхот. Юрэдөө барагхан ябажа байһан колхоз аа гү гэхээр.

Теэд үйлэдбэриингөө түсэб, уялгануудые хэр бэелүүлжэ байгаа юмааб гэхэдэ, тон бирагүй байдал үзэгдэнэ. Декабриин 1-нэй мэдээгээр гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 76 процент, һүн—92 процент дүүргэгдэнхэй. Нооһо худалдаха түсэб баһал дутуу.

Илангаяа бэрхэшээлтэй байдал мяха тушаалгаар тохёолдобо. Мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэ гэхэдэ, малай тоо толгой олошоруулгань ехэ гээгдэлдэ орошонхой. Мүнөө түсэбэй ёһоор жэлэй эсэстэ байха малайнь тоо—үхэрөөр 114 толгой, хонёор 1309 толгой дуталдана. 250 гахайтай байха аад, фермэсэ «гарза хохидолтой» гэжэ тоолоод усадханхай.

Жэл ерэхэ тума өөдөө гараха аад, энэ колхоз гүрэндэ нёдондонойхиһоо жэлээд бага мяха, нооһо тушаагаад, үбэлжэлгын эхилһээр һү һааляа ехээр доошолуулаад байһаниинь гэмшэлтэй. Яахадаа нимэ байдал тохёолдооб? Энэ гээгдэлһээ гарахын тула колхозой правлени, партийна организаци ямар бодото хэмжээ абажа байна гээшэб гэжэ һонирхогдобо.

«ТЭЖЭЭЛ ХОМОР» ГЭДЭГЭЭ ХЭЗЭЭ БОЛИХОБ

Жэлэй дүрбэн сагта, илангаяа үбэлдөө колхоз, ямар продукци таһалгаряагүй абана? һү. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һү һаалияа дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ гэжэ оролдохо байһаниинь элитэ. Теэд энэ колхоздо тиимэ юумэн үзэгдэнэгүй.

Хэрбээ нёдондо декабриин эхеэр үдэртэ 1100 гаран литр һү һаажа байһан байбал, мүнөө гурбан зуугаад литрээр бага һү абана. Зүгөөр мүнөө жэл үнеэдынь нёдондонойхиһоо хэдэн толгойгоор олошорһон байха юм.

Яагаад байгша ондо һаали доошолооб гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хандахада, тэдэнэр элдэб олон янзын шалтагаан дурдадаг.

— Мүнөө жэл кукурузын силос бага даража, үнеэдтэә эдюулхэ шэмэтэ тэжээлээр дуталданабди,—гэжэ колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Цыретаров мэдүүлбэ.

Юундэ силос бага даргдааб гэхэдэ, кукуруза муу ургаа гэдэг. Яахадаа кукуруза ургажа бираагүй юм гэхэдэ, ган гасуур болоо гэлсэдэг. Теэд мүнөө үедэ кукурузашадайтнай звенонууд юу хэжэ байнаб гэжэ асуухада, колхозой ноёд үг-маг гэлдэжэ, аалиханаар нигэжэ дуугарха:

— Кукурузашадайшье звено гэжэ амяарлаһан юумэ байхагүй даа. Нигээд тусхай бригада эмхидхэжэ, поли дээрэ шэбхэ зөөхэ һанаатайбди, —гэхэ.

Тэжээлэй ямар ондоо ургамалнуудые таржа, хойто эдыдэ «тэжээл хомор» гэхээ болихо гээшэбта гэхэдэ:

— Энээн тушаа бодомжологдоогүй байна. Горох гэхэдэ, тэрэшье биража ургадаггүй. Юу хүүгээ тарихамнай мэдэгдэнэгүй,—гэжэ марганад.

Иимээр саашадаа ажаллабал, колхозой хүтэлбэрилэгшэд хооһон тэбшээ горооһоор лэ байха гэжэ һанагдана. Тэрэшье тэрэ. Харин мүнөө үедэ республикын олонхи колхоз, совхозуудта химиин аша туһа хэрэглэжэ, һолоомо гидролизно аргаар буйлуулжа, дрожжоор шанаржуулжа, малда, үнеэдтэ үгэжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ байһаниинь мэдээжэ.

Тэжээлээр хомор байһан гильбэрэйхид энэ арга ёһотой һайнаар хэрэглэхэ байгаа. Теэд энэшье талаар бирагүй. һаалиин хоёр гүүртэдэ һолоомо гидролизно аргаар буйлуулагдажа, дрожжоор эһээгдэнэ гэһэн мил нэрэ зүүнхэй.

ЁҺЫН ТЭДЫСЭ ХАНДАХАДА, ЯМАР ҮРЭ ГАРАХАБ ДАА

Колхозой контороһоо холо бэшэ һаалиин 2-дохи гүүртэ байрладаг. Эндэ һолоомо гидролизно аргаар буйлуулагдажа байһанда тоотой.

Энэ гүүртэдэ хурэжэ, гүүртые даагша Цыбикдоржо Нимаевтай хөөрэлдэхэдэмнай магтахаар юумэн олдобогүй. Гүүртэдэ үнеэдэй тоо тэрэ зандаа үлэбэшье, мүнөө нёдондоной энэ үесынхиһөө хоёр дахин шахуу бага һүн һаагдана. Жэшээнь, нёдондо декабриин 1-дэ 407 литр һү һаагдаһан байбал, мүнөө 233 литртэә орошоо. Үнеэдынь нёдондонойхиһоо дүтуугүй олоор тугаллажа байнхай.

Шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, энэ гүүртэдэ һолоомон гидролизно аргаар бэшэ, харин мил ууралаар, халуун уһаар дэбтээгдэдэг байшоо.

— Буйлуулжа байһан һолоомон соогоо химическа ямар зүйлнүүдые хэнэбта,—гэжэ тэндэ ажалладаг нүхэр Цырендоржиевһаа асуухада:

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

Сагаан эдеэн хэшэгтэн

Байгша ондо үнеэн бүриһөө 1800 килограмм һү һаахын түлөө Торинн совхозой һаалишад социалис мүрысөөндэ шармайн оролсоһон юм.

Фермэ, гүүртэ болон һаалишан бүхэнэй хоорондо дэлгэрһэн энэ мүрысөөнэй 10 хоног, һара бүриин дүн тусхай бюллетеньдэ, ханын һониндо бэшэгдэжэ, зондо үргэнөөр харуулагдадаг байгаа. Тиимэһээ бэе бэеһээ гээгдэхэгүй гэжэ һаалишад, бүхэли фермэнүүдшье айхабтар абьяастай шангаар, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлөө.

Совхозой Хулдаад, Хара-Уһан, Холтоһон гэжэ газарнуудтахи фермэнүүд хэнииньшье хэн гэшэгүй ана-мана ябажа байна. Тингэбэшье һүүлэй һүүлдэ Хулдаадай фермынхид эрхимлэжэ, һү һааха жэлэйнгээ түсэб бүри сентябрь һарада дүүргээд, мүнөө декабриин 7-до социалис уялгаяа бэелүүлбэ. Эндэхи эрхим һаалишан, коммунис ажалай ударник Прасковья Полютова, мүн дүршэлтэй һаалишад Татьяна Флисова, Антонина Первушина, Наталья Тугаринова болон бусад һү ехээр һаагаа.

Хара-Уһанай һаалиин фермынхидэй һайшаалта ажалые баһал магтангүй үнгэрхэ аргагүй. Эндэхид һү һааха жэлэйнгээ түсэб декабриин эхеэр дүүргээд, жэлэй барагдатар үшөө 150 центнер һү түсэбһөө гадуур һаахабди гэжэ мэдүүлэнхэй. Тус фермын түрүү һаалишан У. И. Полютова үнгэрэгшэ 11 һарада ганцаараа 304 центнер һү һаажа тушаагаад, ерэхэ жэлэй январиин 1 болотор үшөө 25 центнер һү һааха зорилго урдаа табинхай. Тэндэхи һаалишад С. Мункуева, М. Морозова, Ц. Очирова, В. Игошева гэгшэд баһал жэлэйнгээ даабариие нилээд ехээр дүүргэжэ шадаа.

Совхозой һаалишад эдэ үдэрнүүдтэ сагаан эдеэ улам ехээр дэлгэрүүлэн, сэлэнгынхидэй жэшээгээр үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1000 литрһээ бага бэшэ һү абахын түлөө мүрысөөндэ жагсаа.

Хара-Уһанай фермэдэ һү һаалиинь саг үргэлжэ нэмэжэ байһаниие нимэ тоо гэршэлэн харуулна. Жэшээлхэдэ, нёдондо эндэ бүхыдөө 2500 гаран центнер һүн һаагдаһан байбал, байгша оной ганцахан 11 һарада тэрээнһээ 762 центнерээр ехэ һүн һаагдаа юм. Мүнөө эндэ олонхи үнеэдынь шэргэжэ, зариманиинь хожоржо эхилбэшье, һү һаали ехэ хоронogүй.

Совхозой бүхы фермэнүүд эдэ үдэрнүүдтэ үбһэ тэжээлээ адууһа малдаа зүбөөр эдюулхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулна.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Зураг дээрэ: 1. Хара-Уһанай фермын түрүү һаалишад Ц. Очирова, В. Игошева.

2. Совхоз соогоо түрүүлжэ гараһан һаалишан Прасковья Полютова.

3. Анна Москвитина Лидия Тугаринова хоёр 8-дахи класс дүүргээд, эндэ һаалишадаар ерэжэ хүдэлһөөр оройдоол жэл болобошье, оролдосотой бэрхэ ажалаараа олондо магтуулжа ябанад.

Ф. СОРОКИНОЙ фото-текст.
Зэдын үйлэдбэриин управлени.

АЛГАД гаралтагүй

Хүдөө нютагуудай, тосхон һууринуудай үргэн олон ажалшадай һуудал байдал улам һайжаржа, алибаа хэрэглэмжын хэмжээн үдэр бүри дээшэлжэ байһан үетэй. Тиимэһээ тэдэнии ажаһуудалайнь талаар саг үргэлжэ хангажа байдаг болохо гэжэ мүнөө ехэ оролдодог болоо. Хаа хаанагүй ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинадууд, мастерскойнууд хүдэлдэг болоо. Гансахан манай Мухар-Шэбэрэй аймагта хоёр ехэ комбинадууд хүдэлжэ байдаг.

Гэбэшье тэдэнэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөл олон бии байһаар. Тиимэһээ тэрэ дутуу дундануудай ушар шалтагаанииие элирхэйлхэ, саашадань уг таһалан зайсуулха зорилгоор партийно-гүрэнэй хиналтын Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин комитет ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг эмхи зургаануудай хүдэлмэри һая шалгажа үзэһэн байна. Тус шалгалтада комитедэй гэшүүд, аймгүйсэдкомой, тэрэнэй финансова таһагай, гүрэнэй банкын отделениин хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха комбинадуудтахи бүлэгэй гэшүүд—хамтадаа 33 хүн хабаадаба.

Манай аймагта хоёр комбинат хүдэлдэг. Нэгэниинь Мухар-Шэбэртэ, нүгөөдэнь Бэшүүртэ. Үйлэдбэриингөө үндэһэ һуури бэхижүүлхэ талаар һүүлэй үедэ яһала горитой юумэн хэгдэһэн жэшээтэй. Мухар-Шэбэртэ комбинадай шэнэ гэр баригдаа. Суулга, Хонхоло, «Эрдэм», Потанино, Охин-Булаг тосхонуудта гутал, хубсаһа оёхо, хадхаха мастерскойнууд нээгдээд, тэндэхи улад зоной хэрэглэмжые хангажа байдаг болонхой.

Гэбэшье иимэ мастерскойнуудай тоо тон үсөөн, бултанай эрилтэ яашье хангажа шаданагүй. Подлопатка, Заган, Никольск, Хошуун-Үзүүр, Шэбэртэ, Бага-Куналей, Дунда-Хэрээтэ, Ново-Спетенк гэхэ мэтын томонууд тосхонууд мүнөө болотороо гутал, хубсаһа оёхо, заһабарилха мастерской гү, али павильонуудгүй байдаг. 1965 ондо аймаг дотор оройдоол хоёр павильон баригдахаар түсэблэгдэнхэй. Гадна комбинадууд түсхай автомашинануудгүйһөө болоожо, холуур ажаһуудаг айлнуудһаа, малшадһаа саг үргэлжэ захил абажа байха аргагүйдэнэ.

Аймагайнгаа хүн зониие бултынь хангажа шадаагүйһөө дулдыдажа, комбинадуудай түсэб хараашье хүсэд дүүрэжэ үгэнэгүй, олзо доходынь бага. Жэшээнь, эдэ хоёр комбинат хоюулаа шэнэ хубсаһа оёхо, мүн гутал заһаха арба һарынгаа түсэб дүүргээгүй. Трикотажна болон синтетическэ материалаар хэгдэһэн хубсаһа хадхадаг түсхай машинатай болоодүй зандаа. Тэрэшэлэн гуталай зүйлнүүдые сабуугаар няажа заһабарилха, шэнэлэн шэрдэхэ арганууд хэрэглэгдэнэгүй. Мастерскойнууд хубсаһа хунарай шэнэ моодонуудые зураглаһан журнал абадаггүй байна.

Мухар-Шэбэрэй, мүн Бэшүүрэй комбинадууд мэргэжэлтэд — мастернуудаар хүсэд хангагдаагүй байһаар. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй комбинадта гурбан сабхишан, хоёр оёдолшод, нэгэ эсхэгшэ дутана. Бэшүүртэ табан сабхишан хэрэгтэй. Тиихэдэ малгай оёхо шадабаритай мэргэжэлтэ алишье комбинадтань үгы юм. Хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар ямаршье һуралсал комбинадуудай хүтэлбэри эмхидхэнэгүй.

Эдэ комбинадуудай ажал хүдэлмэридэ үшөө нэгэ ехэ дутагдал бии. Юуб гэхэдэ, гутал, хубсаһа оёхо бүтээсэ ехэтэй һайн машинанууд хүсэд дүүрэн бэшэ, автомашинануудһаа болоожо, иишэ тиишэ ябажа байгаад, хүнүүдһээ захил абаха арга боломжогүй. Тиихэдэ пальто, костюм оёжо боломоор һайн бүд, мүн доторлохо бүд болон бусад зүйлнүүд эндэ бүри огто байхагүй. Сабхи оёдог арһаниинь баһал шанар муутай.

Эдэ мэтын дутагдалнуудһаа болоожо, Мухар-Шэбэрэй аймагай хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангадаг эдэ хоёр комбинадууд һанаһанда хүрэжэ хүдэлнэгүй, ажалшадые үшөөл муугаар хангана. Энэ талаар аяар холуур, түб һууринуудһаа таһархай гүүртэ, отаранууд дээрэ ажаллаадаг малшад ехэл гомдолтой байһаниинь шалгалтын үедэ элирүүлэгдэв.

Теэд иимэ байдал саашадаа тэсэжэ байхын тон аргагүй. Шалгалта хэһэн бүхы материалнууд согсологдожо, комитет дээрэ харагдахаһаа гадна, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй үзэмжэдэ табигдаба. Мүн тэрэшэлэн республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха управленидэ шалгалтын дүн хүргэгдэбэ. Эдэ хоёр комбинадай байдал тушаа дээрэ хэлэгдэһэн управлениин хүтэлбэри анхаралаа онсо хандуулжа, түсхай хэмжээ абаха уялгатай.

В. КРИВОГОРНИЦЫН,
партийно-гүрэнэй хиналтын Мухар-Шэбэрэй аймагтахи комитедэй түрүүлэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үндэр ургаса ургуулһан Ивалгын туршалгын ажахын түрүү луговодууд Н. Е. Рупышев Л. И. Гермышев хоёр.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ГАБШАГАЙШУУЛАЙ СУГЛААН

Һаяхан Борьёогой совхозой коммунис ажалай ударнигуудай суглаан болобо. Энэ суглаанда малшад, механизаторнууд, таряашад — үндэр бүтээсэтэ ажалаараа үргэн олондоо мэдээжэ болоһон 60 гаран хүн хабаадаба.

Тус совхоз дээрэ коммунис ажалай түлөө дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүнгүүд тухай профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Г. С. Одоев элидхэл хэбэ. Фермэ, отаранууд болон таряан ажалай бригаданuудта ажалладаг хэдэн зуугаад хүнүүд коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэнэ. Ажалай үндэр бүтээсэ туйлаһан хүнүүд олон. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи фермын хонишон Кочнев Арсентий Северьянович 100 эхэ хонин бүриһөө 85 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 3675 грамм нооһо абаһан байна. Комбайнер Русин Валерий Игнатьевич таряа хуряалгын үедэ 1005 га хуряажа, түрүү зэргын мастерай солодо хүртэһэн. Һаалишан Аписья Тоут байгша оной 10 һара соо үнеэн бүриһөө 3200 килограмм һү һааһан байха юм. Кукурузовод Кирилл Маркович Покацкий гэгшэ га бүриин 417 центнер ургаса абаһан байна.

Суглаан дээрэ 9 хүн үгэ хэлэбэ. Эдэнэр мал үсхэбэрилхэ, тэрэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ябадалда бии байһан дутагдалнуудые шүүмжэлээ. Малай тэжээл элбэг ехээр бэлдэхэ, һайн бэлшээридэ адуулан, тобир тарган байлгаха, мал эмнэлгые, зоотехническэ харууһалгые эрид һайжаруулха гээшэ малай тоо толгой олошоруулха зорилгые шиидхэхэ ёһотой. Теэд эдэ бүгэдые бүрин хангалтатайгаар дүүргэжэ үшөөл шадагданагүй. Нарай малай гарзалха ябадал ехэ байна. Энэ үбэлые амжалтатайгаар үнгэргэхэ яһала бололсоотой. Тэжээл нёдондо жэлэйхидэ орходоо һураггүй элбэгээр бэлдэгдээ, хагда бэлшээриншье һайн. Малай байранууд дулаалагданхай. Эрхим һайнаар, эзэн ёһоор малаа харууһалха, түл абалгые эмхитэйгээр үгтажа, гарза хоролтогүйгөөр залуу малаа тэнжээхэ— иимэ зорилго малшан бүхэнэй урда табигдана.

Коммунис ажалай ударнигууд эдэ шухала асуудалые зүбшэн хэлсэхэтээ хамта, тэрэниие зүбөөр шиидхэбэрилхэ хэрэгтэ бодото һанамжануудаа оруулаа.

Коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха, һуралсаха — энэ уряа манай Совет ороной олон миллион ажалшадай жама ёһон болонхой. Энэ уряае бэелүүлхэ зорилготойгоор совхозойнгоо бүхы ажалшадта хандаһан бэшэг коммунис ажалай ударнигуудай суглаан баталан абаа.

Д. ЦЫБЕНОВ.

САБШАЛАН—МАНАЙ БАЯЛИГ

НОГООН ДАЛАЙ ДОЛГИЛХОЛ

Хориин аймагай Хүрбын совхозой ахалагша луговод Филимон Нестерович СОЛДАТОВАЙ хөөрөөн

Сабшалан хадалангаа һайжаруулжа, ямаршье жэлдэ адууһа малдаа бардам хүрэхэ бата найдабаритай үбһэ сабшажа абадаг болохын түлөө тэмсэлэй шэнэ эршэтэйгээр дэлгэржэ байһандань ехэл бахархан баярламаар байна. КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет Буряад оронойнгоо колхоз, совхозуудай түрүү луговодуудые, мэргэжэлтэдые, мүн тэрэшэлэн эрдэмтэдые суглуулжа, түсхай суглаа үнгэргэһэниинь тон һайн жэшээ болоожо үгэнэ. Тэрэ суглаанай дүнгые хараад байхада, одоол даа, энээнһээ хойшо сабшалан һайжаруулха тушаа, үбһэ ехээр абадаг болохо тушаа анхарал хандуулагдадаг болохонь гээшэ ха гэжэ ойлгогдохоор болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ мартагдашаһан, нэгэ үедэ гүрэн дотороо суурхаһан, манай Буряадта мүндэлһэн герасимовскэ хүдэлөөн дахинаа һэргээгдэжэ, энэ хадаа угаа ехэ түрүү опыт аргануудай нэгэн болон, хаа хаанагүй дэлгэрхэеэ байһандань лаб этигэмээр. Үнэхөөрөөшье сабшалангые эзэтэй болгожо шадаагүй һаа, хаанаһаа үбһэн абтаба гээшэб. Хэдышье хура бороогой, гол горходой һаба дүүрэн уһатай жэлнүүдэй оробошье һаа, сабшалангай хойноһоо хүнэй харууһалаагүй хада, ногоон һанаһан соо заяандаашье ургахагүй гээшэ.

Би өөрөө луговодоор табадахи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Түрүүшээр нютагтаа мэдээжэ сабшалан бэрхээр элдүүрилдэг үбгэд луговодуудтай суугтаа хүдэлөөб. Тэдэнһээ һургаал заабари абааб, тэдэнэй дүй дүршэл шудалааб. Теэд тэдэ үбгэд үндэр наһатай болоожо, пенсидэ гараа. Тиимэһээ тэдэнэй ажал хэрэгые халан дамжуулха болгодоно бшуу. Мүнөө би совхозойнгоо 1-дэхи отделениин луговодуудай звеное хүтэлбэрилнэб. Манай звено ехэнхидээ хүдэр, хүдэлмэриин түлэг наһанай 5 хүнүүдһээ бүридэнэ.

Манай звенодо Хасууртайн адагай, Һонгинотын сабшалан даалгагданхай. Хамтадаа 550 гектар газар юм. Эдэ нютагууд хадаа урдань мал ажал эрхилдэг буряад айлнуудай ажаһууһан хүдөө буусанууд. Эндэхи бүхы сабшалан хэр үгһаа хойшо уһалагдадаг, наг шэбхээр ехээр үтэгжүүлэгдэдэг байһан юм. Зарим айлнуудай буусын һаари айхабтар ургасатай байдаг һэн гэлсэдэг. Нэгэ һургаагаар гурбан бухал дарадаг ушар байһан юм гэжэ үбгэдүүд хөөрэлдэгшэ.

Тэндэхи айлнуудай колхоздо орожо, ондоо нютагта түбхинэһэн сагһаа хойшо эндэхи үрэжэлтэ сабшалан нэгэ үедэ ёһоор уһалагдахаяашье, шэбхэжүүлэгдэхээшье болишоо һэн. Тиигэжэ хүдөө газар үлэн гол ногоотой, зарим участогууд һэбхүүл болдог болошоһон, ханаабууд эдэгэжэ захалһан, шугы шэбэр сабшалан уруу доботолжо ороһон бэлэй. Гэбэшье һүүлэй үедэ манай совхозой, илангаяа отделениин, хүтэлбэрилэгшэд сабшалан һайжаруулха тушаа анхардаг болоо. Тиигэжэ саг үргэлжэ сабшалан дээрэ хүдэлхэ звено эмхидхэгдэжэ, яһала урагшатай хүдэлмэри бүтээжэ захалаа юм. Зүгөөр луговодуудаар ехэнхидээ хүдэлмэриин наһанһаа хэтэрһэн үбгэд хүдэлдэг бэлэй.

Намайе звеновод болгоходонь, «сабшалангаа һайжаруулха гээ юм хадаа, хүдэлмэриин хүсэ абахаар хүнүүдые табигты, техникээр туһалагты, ханааб, хаалтануудаа капитальнаар заһабарилая» гэжэ сэхэ эрилтэ табяа һэм. Тиигэжэ мүнөө манай звеногой состав эрид хубилгагдаа, манай эрилтэдэ ондоогооршье хандадаг болоо.

Нёдондо үбэлдөө, хабартаа сабшалан дээрэ 500 тонно наг шэбхэ гаргажа тараагаа һэмди. Тэрэнэй ехэнхи хубиинь Хасууртайн адагай малай байрын шадархи буусануудта гаргаһан бэлэйбди. Уһанай хүрэжэ шадамаар газарые бултынь уһалһан байхабди. Зундаа эртүүр хүйтэн, удаань август соо аргагүй шанга халуунай ушарбашье, даажа абаһан 371 гектар газарһаа гектар бүриһөөнь 13 центнер үбһэ хуряажа абаабди. Тиихэдэ үтэг болгоһон 40 гектарай тус бүриһөөнь 29,4 центнер эрхим шанартай хүдөө хяаг үбһэн сабшагдаа.

Манай сабшалангые Һонгиното, Горхон, Бэрхэ-Шэбэр, Хасууртай гэжэ горхонуудай уһан ундалуулдаг. Горхон гээшэмнай уһаар хомор, хуурай ган жэлдэ хожомоо гандашадаг горхон юм. Тиимэһээ тэрэнэй эхиндэ үбэлдөө тошон халяажа, ондоли ехээр тогтоодог гуримтайбди. Нёдондо үбэл тэндэ 230 мянган кубометр мүльһэн хүргэгдөө гэжэ мелиораторнай багсаагаа һэн. Нүгөө гурбан горходнай жэлэй дүрбэн сагта һаба дүүрэн байдаг.

Бэрхэ-Шэбэрэй хаалта хуушарһан байжа, үнгэрһэн хабартаа Хасууртайн адагай хойто бэеын буусанууд мууса уһалагдаа һэн. Тиихэдэ ханаабуудшье үбһэ ногоо ургашанхай, эрье, хаалтануудынь һандаранхай, уһан ехэ ябасагүй болоһон зэргэтэй. Тиимэһээ Бэрхэ-Шэбэрэй эхинэй хаалта энэ намар шэнээр бариһан, ханаабынь бульдозероор бүхэ эрьетэйгээр малтагдажа, ерэхэ жэлэй уһалалганда бэлэн болгогдоо. Хойто жэлдэ Хасууртайн адагай 193 гектар сабшалан сүм уһалагдаха аргатай болобо.

Хабартаа ханааб, хаалта заһаха, наг шэбхэ гаргажа байха забда байхагүй ха юм даа. Һайрамай урдажа эхилхэлээр лэ тэрэниие сабшалан дээгүүрээ залаха, үдэр һунигүй хүдэлхэ баатай болохобди. Энээн дээрэһээ малай байрын наг шэбхые гэдхэн дээрэнь намарай дулаанда сабшалан дээрээ зөөжэрхихэдэ һураггүй һайн. Тиимэһээ бидэнэр Хасууртайн адагай, Һонгинотын малай байрануудай наг шэбхэ хамтадаа 6300 тонно үтэгжүүлгэ хабар шэбхэжүүлхэ сабшалан дээрээ адхаад байнабди.

Тракторист Василий Филиппович Мартынов «ДТ-20» түхэлэй тракторaaр шэбхэ шэрээ. Тракторай багтажа орохогүй байрануудһаа шэбхыень морёор гаргаабди. Звеногой гэшүүн бүхэн моритой. Үбэлэйшье үедэ шэбхэ зөөлгэн таһархагүй байха. Малай хүһамаг хорёо доторхи шэбхые морёор ходо гаргажа байхабди. Тиихэдэ хабар болотор нилээд ехэ шэбхэ үтэг болгохо газартаа зөөхэ аргатай болонобди.

Луговодуудшье харюусалгаяа мэдэнэ гээшэ. Үбһэ ехээр абадаг болохын түлөө бүхы мэргэжэл шадабаряа гаргахашье байхабди. Зүгөөр совхозоймнай дирекци хадаа манай ажал хэрэг тушаа онсо анхарха уялгатай. Илангаяа ажалай түлөөһэн тушаа бодомжолхоор болоо. Үнгэрһэн хабар бидэнэр гектар бүриһөө 13 центнер, рекордно участогһаа 25 центнер үбһэ абахабди гэжэ бэеэ уялгалһан бэлэйбди. Тэрэнээ бэелүүлжэ шадаабди. Үтэг шэбхэтэй газарһаа гектар бүриһөөнь 29,1 центнер абтаа гээд хэлээб. Теэд түсэбөө дүүргэһэнэй, үлүү гаргаһанай түлөө нэмэлтэ түлөөһэ хэлсээнэйнгээ ёһоор абаха байһан зэргэтэйбди. Харин мүнөө болотороо тоосоомнай хэжэ үгэдэггүй байна. Туйлаһан амжалтыемнай урмашуулдаг һаань, сэдьхэлнай хананги, һанаан дүүрэн байха зэргэтэй ха юмбибди даа.

Манай Хүрбын совхоз бүхыдөө 6000 гаран гектар сабшалантай. Уһалхые хүсэбэл, энэ сабшалангаа хуушье ундалуулжархихаар арга боломжотой. Гэбэшье бусад отделенинүүднай сабшалан дээрээ ходо хүдэлжэ байдаг хүнүүдые табидаггүй, хабар лэ болоходо мэдээ ухаа алдан гүйлдэдэг заншалтай. Энэ заншалаа зайсуулжа, сабшалангаа эзэн ёһоор эдлэдэг болохо бээзэ. Совхозой дирекци, партком хадаа энэ хэрэгтэ хамсыгаа шуужа орохо уялгатай. Тиигээгүйдэ хэрэгтэй үбһэн абтахань бэрхэ гээшэ.

Г. ЦЫРЕТОРОВ
найруулан бэшэжэ абаба.

ШАЛТАГТА БИЛТАГ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

— Юушье хэнэгүйбди. Түрүүшээр, октябрь һарада, нэгэ шалтай юумэ асараа һэн. Тэрэнээшье хээгүйбди даа. Дрожжа бэлдэжэ, таһалгаряагүй хэнэбди,—гээд, тэрэ маргаба.

Хөөрэлдэхэдэ тэрэ хүмнай кислота, сульфат аммони, трикальцифосфат гэхэ мэтые орой мэдэхэгүй, хайшан гээд гидролизно аргаар һолоомо буйлуулхаб гэжэ ойлгоогүй байшаба. Цех доторыншье тэрэниие бэлдэхэ технологи харуулһан юумэ байхагүй.

— Нэгэ дахин мочевинэ гээшые хэжэ туршаад, үнеэдээ алажархиха хүн гүбди гээд зогсоонхойбди,— гэжэ нүхэр Цырендоржиев нэмэбэ.

Удаань колхозой контородо орожо мэдэхэдэ, һолоомо гидролизно аргаар буйлуулхада хэрэгтэй бүхы химическэ зүйлнүүд абтаһан байба. Илангаяа колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, зоотехник, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй энээндэ анхараагүй дээрэһээ мүнөө хүрэтэр һолоомониинь миин ууралтуулагдаад лэ, дрожжоор эһээгдээд, үнеэдтэ үгтэжэ байгаа бшуу.

Иимэ шанар муутайгаар буйлуулагдаһан тэжээлэй ашa үрэнь бага байшоо.

Колхозой бусад гурбан гүүртэдэ һолоомониинь дэбтээгдэнэшьегүй, хээрэһээ асарһан зандань үнеэдэй үргэн доро хаяжа үгэнэ.

— Үдэртөө 1,5 килограмм бурилһан муухай үбһэ, буйлуулагдаагүй һолоомо, уһанда худхаһан лузга эдеэд байхадаа, үнеэн хаанаһаа һүтэй байха юм,— гэжэ нэгэдэхи гүүртын һаалишан Дари Бадмаева тэшэ ядана.

Һаалишанай хэлээшэ тон зүб. Тэжээлэй рационой ёһоор, үнеэн бүридэ 6,9 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол үгтэхэ байбал, харин бодото дээрээ миил 4 тэжээлэй единицэ хүртэнэ.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд һолоомо буйлуулха тушаа халуун намарһаа хойшо хөөрэлдэжэ, хэдэн удаа суглаа зүблөө үнгэргэбэшье, фермэ дээрэ тэрэниие эмхидхэхэ гэжэ оролдоогүйһөө болоожо, иимэ байдалда орошоо ха юм.

Хэрбээ эдэ үдэрнүүдтэ үнеэдэй эдеэлүүлгые, илангаяа һолоомо гидролизно аргаар буйлуулха хэрэгые, һайса эмхидхээгүй һаа, малайнгаа тэжээлдэ карбамид холидог болоогүй һаа, һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб баһал дүүргэнгүй үлэхэнь холо бэшэ болонхой.

ХАЛИРХАЙ ХҮТЭЛБЭРИИН ХОЙШОЛОНГУУД

«Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха» гэжэ шиидэһэн Сэлэнгын совхозой һаалишадай бэшэг мүнөө хүрэтэр энэ колхозой малшадай дунда зүбшэн хэлсэгдээгүй, үбэлэй һарануудта үнеэдэй шэмэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдшье тодорхойлогдоогүй байһаар.

— Жэлдээ хэды уялга абаха ёһотой юм. Юрэдөө шэнэ жэл гараһан хойно нэгэ тээшэнь һаалишадтай хөөрэлдэнэ бэзэбди,— гэжэ колхозой партбюрогой секретарь нүхэр Доржиев енгүүтэйгээр харюусаба.

Партийна хүтэлбэрилэгшын шухала хэрэгтэ иимээр хандажа байхада, бусад ноёд тушаа дурдаһанайшье хэрэггүй. Һаалишадай үдэр бүри хэды литр һү һаажа байһаниинь колхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө мэдэхын аргагүй.

— Үдэртөө хэды литр һүнэй һаагдажа байһые бидэнэр гүүртэ гүүртээр гаргадаггүйбди,— гэжэ түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Цыреторов һанаа зобохгүйгөөр харюусаба.

Бүхыдөө гушаад һаалишадтай аад, тэдэнэйнгээ һааһан һүе үдэр бүри хаража, шэнжэлжэ үзэнгүй һууха гээшэмнай халирхайл хүтэлбэри гэжэ ойлгохоор.

Гэхэтэй хамта, һаалишадай ажалайнь түлбэри саг соогоо үгтэнэгүй.

— Тэжээлэй хомор дээрэһээ һүншье бага, түлбэриншье доогуур. Теэд тэрээхэн абаха мүнгыемнай хоёр һара үгөөгүй байна,— гэжэ һаалишад зүб гомдоно.

Яахадаа һаалишадай салин хүлһэн саг соогоо үгтэнэгүйб гэжэ колхозой главна бухгалтер нүхэр Дашимолоновһоо асуухада:

— Энэ жэлдэ 100 мянган түхэригэй гаргашатай Соёлой ордон барижа, үри шэридэ ехэ орообди. Пигээд колхознигуудтаяа тоосохол байхабди,— гэжэ харюусаба.

«Хүнжэлэйнгөө зэргээр хүлөө жиихэ» гэжэ буряад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй. Теэд энээнһээ удхатай, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд «уһан дээрэ үрмэ тогтоогообди» гэжэ экономикоёо иимэ ехэ гээгдэлдэ оруулһанайнгаа түлөө сэхэ харюусаха ушартай. Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин партком, тэндэхи үйлэдбэриин управлени юу хаража байдаг юм гэжэ асуухаар.

Ц-Д. ДАМБАЕВ,
Б. ГЫЛЫКОВ,

★

Бригадир Никифор Тимофеевич Степанов, Сергей Нестерович Федоров гэгшэд тон ехэ дүй дүршэлтэй барилгашад юм. СМУ-1 предприятиин эгээн түрүү бригаданuудай хүнүүд гэжэ тэдэниие олон хүн мэдэхэ болоо ёһотой. Тэдэнэй гараар городой хэдэн олон гэрнүүд баригдаа гээшэб! Мүнөө үеын ажалшадые ажаһуудалай талаар хангаха комбинадай гэр эдэнэр барижа байнхай. Зураг дээрэ: зүүн гарһаа Н. Т. Степанов, С. Н. Федоров.

А. ШУЛУНОВОЙ фото.

★ ☆ ★

ПАТРИОТИЗМ БА КОММУНИЗМ

(„Ородуудай национальна омогорхол тухай“ гэһэн В. И. Ленинэй статьягай тунхаглагдаһаар 50 жэлэй ойдо)

«Ородуудай национальна омогорхол тухай» гэһэн В. И. Ленинэй статьягай хэблэгдэн гараһаар 50 жэл үнгэрөө. Энэ статья 1914 оной декабриин 12-то, дэлхэйн түрүүшын дайнай түлэг үедэ, «Социал-демократ» газетэдэ тунхаглагдаһан юм. Империализм тэрэ дайнай бурма руу хэдэн арбаад миллион хүнүүдые түлхиһэн, нэгэ арадые нүгөөдэдэнь эсэргүү шэглүүлэн тухирһан байгаа. Дайлалдагша талануудай тонуул дээрмэ хэхэ уг зорилгонь «эсэгэ ороноо хамгаалга», «нациям абаралга» гэхэ мэтэ лозунгнуудаар далдалагдадаг байһан. II Интернационалай удамаршадай «интернационализм» дайнай гал дүлэн соо хуухаран шаташоо һэн. Тэдэнэр буржуазна националистнуудай хоорто оролсон, ангиин талаар аха дүүнэрээ буудахыень өөһэдын оронуудай хүдэлмэришэдые уряалаа бэлэй. Национализмын ба шовинизмын долгин дэлхэйн олохон оронуудай политическэ ажабайдалые худхаруулан хүймуулаа һэн.

Дарлагша бүлэгүүд национализмые, илангаяа тэрэнэй дайшалхы, тон хархис түхэл янза болохо шовинизмые, номнохын тула хүсэшье, зөөришье гамнадаггүй. Засаглагша ангинууд улад зониие ходо мэхэлдэг, эзэмдэн, булимтаралгын дайнуудта элсүүлхэ гэжэ оролдодог, тиихэдээ «эсэгэ ороноо хамгаалха» гэһэн лозунгоор халха хэдэг байна гэжэ ажалшадай агуухэ вождь һанаата болонгёор тэмдэглэдэг байгаа. Национализм, шовинизм хадаа революционно ангида эсэргүү, демократида эсэргүү тэмсэлдэнь буржуазиин аһан һанаха зэбсэг болодог байһан.

Империализм мүнөөшье революционно хүдэлөөнэй замда һаад хэхэ хаалта болгон шовинизм ба расизмые хэрэглэхэ гэжэ һэдэдэг байһаар. Хархис этэгээдүүд үндэһэ яһатанай хоорондын үһөө хёмороо али болохоор дэбэргэдэг, нэгэ арадые нүгөөдэдэнь эсэргүү шэглүүлэн тухирдаг байна. Капитализмын хэрэм болоһон США-гай расистнууд ба шовинис үзэл бодолтон фашизмын дэлгэрхэ замые сэбэрлэжэ үгэхэ гэжэ оролдоно. Президентдэ кандидат болоод тангайһан Голдуотер түрүүтэй американскэ «хэтэрхэйнэр» фашис үзэл бодолые өөһэдынгөө туг болгон баримтална. ФРГ-дэ шовинизм дахинаа һүжэрэн һэргээгдэжэ байнхай. Урда-Африкын Республикадахи Фервурдын правительство өөрыгөө хүнэй шуһаар, муухай аашаар зурраа. Үндэһэ яһанай талаар газаашалдаг шовинис үзэл бодолтой этэгээдүүд империализмын шэнэ түхэлтэй колониальна политикые үндэһэ болгоно. Ээрхэг түримхэйшүүл эдэнэй хара тугаар халха хэжэ, Урда Вьетнамда, Адендэ, Конгодо... «гутамшаг дайнуудые» хэхын тула хүлһэнэй алууршадые суглуулна.

Урдын колони, бэеэ даагаагүй оронуудтахи арадуудай үндэһэ яһанай өөрсэ мэдэрэлые өөһэдынгөө зорилгодо хэрэглэхэ гэжэ империалистнуудай һэдэдэг байһаниинь элитэ. Тэдэнэр тус оронуудтахи хархис хүсэнүүдые дэмжэдэг байна.

Империализмда эсэргүүсэн, өөһэдынгөө сүлөөгэй, бэеэ дааха байдалай түлөө тэмсэдэг, дарлагданги нациин национализмые дарлагша нациин национализмһаа илгаруулха шухала тухай Ленин заадаг бэлэй. Ленин багшын энэ заабаринь партиин XXII съезд дээрэ баталагдаһан, КПСС-эй Программа дотор найруулагданхай. «Дарлалтада эсэргүү шэглэлтэй **ниитэ демократическа удха** дарлагдаһан нациин национализмда бии байдаг, тиимэһээ ямар нэгэн шатада түүхын талаар болохотой гэжэ тоолоод, тэрээниие коммунистнууд дэмжэдэг юм» гэжэ Программа соо хэлэгдэнэ.

Гэхэ зуура, дарлагша дээдэ талын ашаг туһые үндэһэ болгоһон хархис зүйлнүүдшье дарлагдаһан нациин национализмда бии байдаг. Коммунистнууд эдээниие эрид бурууушаан тэмсэдэг юм.

Түүхын бодото байдалһаа харахада, социализмын илаһанай һүүлээршье националис хараа бодол үлэдэг; тэрэнь элдэб янзаар үзэгдэдэг байна. Социализмын нэгэ ороной оршомһоо гарахатай хамта тиимэ үзэл бодолой үлэгдэлнүүд бүри аюултай болоожо магад гэжэ Владимир Ильич уридшалан зааһан байха.

В. И. Ленин национализмын ба шовинизмын уг үдхые тодорхойлхо зуураа, хожомынь бэшэһэн статья дотороо патриотизм ба пролетарска интернационализм тухай марксис һургаалые тайлбарилһан юм. Патриотизм гээшэ ами аминдаа байдаг эхэ нютагуудай хэдэн зуун, мянган жэлэй турша соо бүридүүлэн бэхижүүлһэн гүн гүнзэгы мэдэрэлнүүдэй нэгэн болоно. Иимэ мэдэрэл эхэ орондоо заха хизааргүй ехээр дурлаха ябадал дотор харагдадаг. Түрэл орондоо алба хэхэ гээшэ тэрэнэй сүлөө ба бэеэ дааһан байдалай түлөө, социализм болон коммунизмын илахын түлөө тэмсэхэ гэһэн удхатай гэжэ Владимир Ильич заадаг бэлэй.

«Бидэ өөрынгөө хэлэндэ, өөрынгөө Эхэ орондо дуратайбди, **эндэхи** ажалша зоной (тайлбарилан хэлэбэл, **эндэхи** хүн зоной арбанай юһэн хубиин) демократнуудай ба социалистнуудай ушар ёһо мэдэхэ, ажабайдалай хэм зэргэдэ хүрэтэр дэбжэхынь тула гол түлэб оролдонобди» гэжэ В. И. Ленин онсолон дурдаһан юм (Суглуулбари зохёолнуудай 26-дахи том, 107-дохи хуудаһан).

Радищев болон декабристнуудые, Чернышевский ба 70-аад онуудай бусад тэмсэлшэдые Эхэ оронойнгоо ёһото патриодууд гээшэ гэжэ Ленин нэрлэһэн байгаа. Россиин хүдэлмэришэн анги коммунистнуудай хүсэн түгэс революционно парти байгуулаа. Россиин олон миллион таряашад пролетариатай хамта революционно замда жагсалсаа гэжэ Ленин омогорходог байһан.

В. И. Ленинэй бодомжын ёһоор, патриотизм гээшэ өөрын орон нютагай, мүн хари газарай дарлагшадта эсэргүү тэмсэлдэ олониитэ ажалшадые элсүүлдэг, социалис революциин хэрэгые урагшань дабшуулдаг мэдэрэл болоно. «Мүн бидэнэр, национальна омогорхолой дүүрэн мэдэрэлтэй ород хүдэлмэришэд, ехэ нациие крепостной гурим баримталдаг үлэмжэ эрхээр доромжолхо бэшэ, харин тэгшэ эрхын түлөө тэмсэхэ үнэн ёһые үндэһэ болгон хүршэнэртөө хандадаг, сүлөөтэ, дулдыданги бэшэ, бэеэ дааһан, демократическа, республиканскa, омог дорюун агууехэ Ород оронтой болохые хүсэнэбди» гэжэ Владимир Ильич бэшээ һэн.

Агууехэ Октябриин социалис революци дээдэ ёһоной патриотизм болохо совет патриотизмые бодото дээрэнь бэелүүлгын эхи табяа. Энээнэй социалис уг удхань социалис Эхэ орондоо, тэрэнэй ниитын ба политическэ байгуулалтада ажалша зоной үнэн байдаг ябадалһаа эшэтэй юм. Совет патриотизм манай Эхэ ороной хүгжэлтын бүхы шатануудта урмашуулан зоригжуулагша асари ехэ хүсэн болон бадараа. Энээнэй арад ниитын шэнжэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ, арадайнгаа ажахые һэргээн хүгжөөлгын үедэ эли тодоор харагдаа.

Дэлхэйн социалис байгуулалтын бүрилдэн мандахатай хамта, совет хүнүүдэй патриотизм гансашье өөрынгөө Эхэ орондо бэшэ, мүн социалис оронуудай бүхы хани нүхэдэлдэ үнэн байдаг ябадал дотор бэелэн харагдана.

В. И. Ленин Эхэ орондоо дурлалгые тэрэнэй дайсадта, нациин нэрэ хүндэ хүхалхаар бүхы үзэгдэлнүүдтэ зэбүүрхэхэ ябадалтай нягта холбоотойгоор харадаг байгаа. Совет патриотизмын гол удхадань совет хүнүүдэй ухаан бодолдо үлэһэн хуушанай хог үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү, коммунис байгуулалтын хэрэгтэ һаад тойбо татадаг бүхы юумэндэ эсэргүү эрид шууд тэмсэл оролсоно. В. И. Ленин үнэнтэ патриотизмын гол удхые тодорхойлон тайлбарилхадаа, тэрэнэй пролетарска интернационализмтай таһаршагүй холбоотой байһые зааһан юм.

Пролетарска интернационализмын талаар Маркс, Энгельсын тодорхойлжо эхилһэн хараа бодолые В. И. Ленин саашадань үргэлжэлүүлэн, «Нацинуудай өөһэдынгөө байдал өөһэдөө тодорхойлхо эрхэ» тухай лозунгые гүнзэгыгөөр тайлбарилан тодоруулһан байдаг. Нацинуудай тэгшэ эрхэтэй байха тухай Ленинэй заабари социалис ба национально-сүлөөрэлгын революцинуудай урдань үзэгдөөгүй ехэ далайсатайгаар дэлгэржэ байһан үедэ угаа ехэ удха шанартай болоо. Революционно пролетариат колонинуудтахи дарлагдаһан арадуудые һэрюулэн бодхоохо; хоёр ехэ хүсэн — пролетарска хүдэлөөн ба национально-сүлөөрэлгын тэмсэл—нэгэ ехэ урасхал болон ниилэжэ, колониальна ёһо гуримые, тэрэнэй үндэһэ һуури байһан империализмые газар дэлхэйн нюурһаа хамажа хаяха байха гэжэ В. И. Ленин сэсэн мэргэнээр заагаа бэлэй.

Владимир Ильич пролетарска интернационализм тухай ойлгомжые гүнзэгыгөөр тайлбарилха зуураа, «Бүхы оронуудай пролетаринар ба дарлагдаһан арадууд, нэгэдэгты!» гэһэн лозунгые 1920 ондо шууд дамжаа һэн. (Суглуулагдамал зохёолнуудай 42-дохи том, 71-дэхи хуудаһан).

Олониитын хүгжэлтэ пролетарска интернационализмын удхые улам үргэдхөө. Энэ хадаа мүнөө сагай революционно гурбан хүсэнэй: дэлхэйн социалис байгуулалтын, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй ба демократическа хүдэлөөнэй, национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй нэгэдэлые өөрынгөө туг доро жагсаанхай. Энээнтэй дашарамдан, дэлхэйн социалис нүхэсэлэй бата нэгэдэл онсо шухала удха шанартай байна. Энэнь уласхоорондын демократическа хүдэлөөе батадхана, ээрхэг түримхэй, хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, дэлхэйн дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ эб найрамдалта бүхы хүсые элсүүлэн жагсаалгадань туһална.

Коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлэй талаар СССР-тэ туйлагдаһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ амжалтанууд манай ороной ажалшадай өөрынгөө интернациональна тон шухала уялгые шууд бэелүүлжэ байһанай эрхим жэшээ болоно. Советскэ Союзай энэ жэшээнь олон миллион ажалшадые империализмда эсэргүү тэмсэлдэ жагсаан бодхооно.

М. ЯСЮКОВ,
философиин эрдэмэй кандидат.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 12.

СССР-ЭЙ ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ V СЕССИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

ороной 1965 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые, бусад депутадууд шэнгеэр, һайшаан дэмжэбэ. Тиихэдээ хамта Усть-Ордын Буряад национальна округой экономико болон соёл культурын һалбаран хүгжэжэ байһан тухай эли тодо жэшээнүүдые дурдаа.

Нүхэр Осипова үгынгөө ехэнхи зүбиие хүдөө ажахын асуудалнуудта зорюулба. Минии хүтэлбэрилдэг совхоз гурбан жэлэй урда тээ эмхидхэгдэн байгуулагдаһан юм, мүнөө ашаг ехэтэй, хүдөө ажахын томо предприяти болоо. Округ доторхи газар тараалан, мал ажал амжалтатайгаар хүгжөөхын тула ажахынуудые уһаар хангаха (газар уһалха ба уһа элбэгжүүлхэ) асуудал шиидхэхэ шухала байна. Тэрэшэлэн колхознууд, совхозуудые бүри олон, хүсэ ехэтэй тракторнуудаар, элдэб янзын машина зэмсэгүүдээр хангажа, газар тараалангай бүхы хүдэлмэриие богонихон болзор соо дүүргэхэ арга олгохо ёһотойбди гэбэ.

Киргизэй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшэ депутат **Б. Мамбетов** үгэ хэлэхэдээ, туйлагдаһан амжалтаар һанаагаа амардаг, үлүү шууяа татадаг, һайрхадаг ябадал ленинскэ ёһоной хүтэлбэриин арга методтэ харша байһыень КПСС-эй Центральна Комитедэй октябриин ба ноябриин Пленумүүд үшөө дахин эли тодоор тэмдэглээ гэбэ. Тиимэһээ республикын партийна, совет болон ажахын эмхинүүд шиидхэгдээгүй зорилгонуудта гол анхаралаа хандуулан, тус тус һалбаринуудай ажал хүдэлмэриие наринаар шэнжэлэн сэгнэжэ, хүдөө ажахыдахи, капитальна барилгадахи, хүн зониие ажаһуудалай, соёл культурын талаар хангаха хэрэгтэхи дутуу дундануудые усадхахын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргажа байна гэжэ тэмдэглээ.

Нүхэр Мамбетов Киргизэй экономикые саашадань хүгжөөхын тула шухала удха шанартай асуудалнуудта анхарал хандуулаа.

Чечено-Ингушска АССР-эй нефть олзоборилгын управлениин мастер депутат **Х. А. Хамурзиевта** үгэ үгтөө. СССР-эй Верховно Соведэй сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан арадай ажахын түсэбэй, 1965 оной бюджедэй проектнүүд ороной бүхы арадуудай экономикын түгэс хүгжэлтэ, баян дэлгэр байдал хангадаг ленинскэ национальна политикые манай партиин бэелүүлжэ байһыень эли тодоор харуулна. Чечено-Ингушска автономно республикын олон үндэһэ яһатантай манай Эхэ ороной багахан хубинь болоно. Республика дотор һүүлэй жэлнүүдтэ нефтиин ба химиин промышленность илангаяа хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байнхай. Эндэхи нефтьшэд долоон жэлэй түсэбэй зургаадахи жэлдэшье табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Нефть болон газ гарган абаха 11 һарынгаа программа дүүргээ.

Малтан шэнжэлгын хүдэлмэри үргэдхэхэ шухала тухайда хэлэхэ зуураа, попутна газай баялигые бүри ашагтай үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала. Энэ хэрэгтэ зорюулагдаха капитальна һомололго дэмы хизаарлагдана, газ хэрэглэлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ удаан баригдажа нобшордог байна. Эдэ асуудалнууд ажахын, түсэблэлгын зургаануудай зүгһөө харагдажа, зохихо шиидхэбэри гаргагдаха бээз гэжэ депутат Х. А. Хамурзиев найдажа байһан тухайдаа мэдүүлбэ.

Латвиин ССР-эй совнархозой түрүүлэгшэ депутат **Г. И. Гайле** үгэ хэлээ. Бүтээн гаргагдадаг зүйлнүүдэй шанарые эрид һайжаруулбал, арадай ажахын саашадаа хүгжэхэ гол шухала нөөсэ баялиг, техническэ дэбжэлтын тон шухала зорилго болохо байна гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Латвиин промышленна предприятинуудай коллективүүд, партийна организаци ба совнархоз түрүү предприятинуудаа ойрын 2—3 жэлэй турша соо дэлхэйн техникын дээдэ хэм хэмжээндэ хүргэхэ, шанарай, үзэмжын, тоёолтын талаар гадаадын эрхим фирмэнүүдэй хэмжээндэ хүрэхөөр эд бараануудые бүтээн гаргадаг болохо зорилго табяад байна. Тиимэһээ бүхы предприятинуудта бүтээн гаргагдадаг зүйлнүүдэй техническэ талые, тэдэнэй технологиие шэнжэлхэ ябуулга хэгдээ гэжэ мэдээсэбэ.

Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **М. Гапуров** үгэ абаба. Туркменистанай ажалшад бүхы совет республикануудай ажалшадай, түбхын түрүүн агуу ехэ ород арадай үнэн сэдьхэлэй туһаламжада түшэглэн, экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ богонихон болзор соо ехэ амжалтануудые туйлаба гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Жэшээлэн хэлэбэл, Туркмениин ССР-һээ манай ороной түбэй районууд хүдэр татагдаха ехэ газопроводой барилга 1965 ондо эхилхэнь гэжэ нүхэр А. Н. Косыгинай элидхэл дотор дурдагдахада, манай республикын ажалшад ехэ баяртайгаар угтаа гэжэ нүхэр Гапуров тэмдэглээ. Каракумай каналай гурбадахи ээлжээнэй барилга 1965 оной титульнэ списогтэ оруулхые гуйба. Республикын байгаалиин баялигуудые бүри түргэнөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала байһанһаа эшэ үндэһэтэйгөөр энэ дурадхал оруулагдана гэбэ.

Тэрэшэлэн **Национальностьнуудай Соведэй** энэ заседани дээрэ **М. В. Джапаридзе** (Грузиин ССР), **С. А. Везиров** (Азербайджанай ССР), **Н. И. Дербина** (Литвагай ССР), **Г. Бобосадыкова** (Таджигай ССР), **В. И. Клаусон** (Эстониин ССР), **И. П. Ломако** (Украинын ССР) гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй депутат Иннокентий Лаврентьевич Щаповай хүтэлбэрилдэг электро-һудаһа орёолгын бригада Ленинэй орденто Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй электро-хэрэгсэлнүүдые заһабарилдаг цех доторoo түрүү бригадануудай нэгэн юм. Тус бригада һараһаа һара бүри үйлэдбэриингөө даабари 120—125 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Мүнөө арадай зарса— Иннокентий Лаврентьевич агуу ехэ Эхэ оронойнгоо түб хото—Москва ошоод, Совет парламентын гэшүүдтэй хамта гүрэн түрынгөө хэрэгүүдые шиидхэбэрилсэжэ байна. Эндэ нүхэр Щаповай Москва хото мордохоһоо урда тээ ажаллажа байһан үедэнь буулгагдаһан зураг харуулагдана.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

КООПЕРАТОРНУУДАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

Һаяхан республикымнай кооператорнуудай экономическа конференци боложо үнгэрбэ. Энээндэ 300 гаран хүн—аймагуудай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин правленинүүдэй, сельпо болон рабкоопуудай түрүүлэгшэнэр, главна, ахалагша бухгалтернууд, экономистнууд, түсэблэгшэд хабаадалсаа. «Эд хэрэглэгшэдэй кооперацинуудай финансова ажалые бэхижүүлгын болон мүнгэн зөөри нөөсэлгын шухала арга түшэг— худалдаа наймаанай олзоборилгые дээшэлүүлхэ тухай» асуудалаар тэндэ Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Батаровай элидхэл зүбшэн хэлсэгдэбэ.

—Манай республикын наймаалагшад арад зоной хэрэгламжые гүйсэдөөр хангажа байха тушаа парти болон правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, жэл ерэхэ бүри эд бараанай эрьесые ехэдхэжэ, хүдөө нютагуудые яһала һайнаар хангадаг болонхой. Эд хэрэглэгшэдые кооперацида элсүүлжэ, пайн болон гэшүүдэй түлбэри суглуулан, кооперативайнгаа мүнгэ зөөри нэмээжэ шадаа. Наймаалагшаднай коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ оролсон, абаһан үялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна. Кооперациин ажахын олохон һалбаринуудта ажалай шэнэ онол аргануүд нэбтэрүүлэгдэжэ, худалдаа наймаа хүгжөөхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэри болоо. Байгша оной үнгэрһэн 10 һара соо бараанай эрьесын түсэб 100,9 процент дүүргэгдээ. Тиигэжэ хүдөөгэймнай малшад, тараашадта 776 мянган түхэригэй бараан түсэбһөө гадуур худалдагдаа,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Һүүлээрнь үгэ хэлэлгэн эхилжэ, конференцидэ хабаадалсагшад ажалайнгаа дүй дүршэл андалдан, хүдөөгэй ажалшадые яабал бүри һайнаар хангаха байһан тухайгаа хөөрэлдөө. Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхи зургаануудтахи ажалай дутагдалнуудые усадхаха тухай һанамжа дурадхалнуудые оруулаа. Баргажанай аймпотребсоюзай Баянголой сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Терентьевэй хэлэһэн үгэ нилээд һонирхолтой байба. Энэ сельпо өөрынгөө магазинууд болон столовонуудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула тусхай хэмжээнүүдые хараалжа, пайщигуудай, сельпогой этигэмжэтэдэй, сомоной Соведэй депутадууд болон колхозой эдэбхитэдэй үргэн хабаадалгатайгаар бэелүүлнэ. Тэндэхи магазин, столово, пекарни бүхэнэй дэргэдэ олониитын хиналтын комиссинууд байгуулагдажа, дурсагдаһан эмхинүүдэй ажал хүдэлмэриие шалгажа байхаһаа гадна, али болохо туһаламжа, зүбшэл үгэжэ байдаг. Энээнэй аша туһаар эд бараа худалдаха, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ түсэбөө һараһаа һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэнэ, кооперативай зөөриие үрилтэ дутагдалда оруулангүй, олзо ехэтэйгээр ажаллана. Мүн Хяагтын аймагай эд хэрэглэгшэдэй коопераци шэнэ арга хэрэглэжэ, эд бараа зөөлгын гаргашые эрид доошолуулжа шадаа.

Хүдөөгэй ажалшадые эрхим һайнаар хангажа шададаггүй, олзо доход багатай, гарза гаргаша ехэтэй аймпотребсоюзууд болон сельпонууд үшөөл бии байһаар. Жэшээлхэдэ, Кабанскын аймпотребсоюз (түрүүлэгшэнь нүхэр Песков) эд бараагаа автомашинаар Улаан-Үдын баазаһаа абаашахадаа ехэ үнэтэйгөөр зөөлгэдэг.

Буркоопсоюзай Улаан-Үдын эд бараанай бааза (директорынь нүхэр Худугуев) тон тулюураар ажаллана. Хүдөөгэй эд хэрэглэгшэдэй эрилтын ёһоор аймпотребсоюзуудай табиһан захилые ёһоор дүүргэнэгүй, харин лэ складтаа бии байһан эд бараагаа хаа хамаагүй түлхихын хойноһоо оролдодог байна. Жэшээлхэдэ, Баунтын райпотребсоюзда үхибүүдэй үбэлэй малгай хэмгүй олоор ябуулжархёо. Мүн огто захигдаагүй, нютагай байдалда таарахагүй бараа бусадшье аймагуудта эльгээхэ ябадал али олон үзэгдэнэ,—гэжэ Бэшүүрэй аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ Коробенков, Мухар-Шэбэрэй аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ Ламажапов болон бусад шүүмжэлбэд.

Д. КОЛМАКОВ,
«Правда Бурятии»,
«Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдмэл редакциин олониитын таһагай соведэй гэшүүн.

Хэблэл тараалга

ГАЗЕТЭ, ЖУРНАЛ ОЛООР ТАРААЯ

Ажалшадай захилаар хэблэл тараахаһаа гадна, хэлхээ холбооной эмхи зургаанууд олон тоото газетэ, журналнуудые өөһэдөө худалдадаг гээшэ. Энэ хадаа зоной дунда хэблэл нэбтэрүүлхэ нэгэн шухала арга юм.

Байгша оной хоёрдохи, гурбадахи кварталнуудта нёдондоной энэ хугасаатай сасуулхада, манай Буряадай республикада журнал, газетэ худалдалга 21182 хэһэгээр дээшэлээ. Илангаяа Хориин, Яруунын, Баунтын «Союзпечатиин» киоскнууд ехэ амжалтатай. Түбэй партийно-политическэ журналнуудые олоор наймаалнад. Энэ талаар Хориин аймагай розничнo агентствые даагша нүхэр Самсонова, наймаалагша нүхэр Ботова бүгэдэнһөө һайн гүүлдэг. Эрхим жэшээтэ ажалайнгаа түлөө Александра Дмитриевна Ботова энэ жэлдэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Газетэ, журнал худалдан тарааха хэрэг бүхы аймагуудта һайн гэхын аргагүй. Олон газарта наймаан болонгүй үлэдэг литература улам ехэ болоно. Хяагтын аймагай хэлхээ холбооной зургаануудай киоскнуудта газетэ, журнал худалдалга тон анхаралгүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Тэндэхи нүхэд дутагдалаа дары усадхахын орондо, наймаанда эльгээгдэдэг хэблэлэй хэһэг үсөөн болгыта гэжэ өөһэдынгөө амарые хаража һуудаг юм.

Н. ХАЗАГАЕВ.

Хилын саанаһаа

А. А. Громыко Л. Джонсонтой уулзаба

ВАШИНГТОН, декабриин 10. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Холбоото Штадуудай президент Л. Джонсонтой үсэгэлдэр Сагаан байшан соо уулзаа.

Президенттэй уулзаһанайнгаа һүүлээр СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко иигэжэ мэдүүлээ. Советскэ Союзай болон Холбоото Штадуудай һонирходог хэдэ хэдэн асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсээбди. Һанамжануудаа мэдэлсэлгэ туһатай байгаа, хөөрэлдөөн хани халуунаар үнгэрөө гээд А. А. Громыко хэлээ.

АРАДАЙ, БҮХЫ ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭХИ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэри тухай гадаадын хэблэл иигэжэ бэшэнэ

ПРАГА, декабриин 10. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сесси тухай дэлгэрэнгы мэдээсэлнүүдые Прагын хэблэл мүнөөдэр эли газарнуудта толилоо. Советскэ Союзай арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын элидхэлэй удхые «Руде право», «Праце», «Млада фронта» болон Чехословакиин бусад газетэнүүд толилоо.

«Совет арадай байдал һайжаруулха шэнэ хэмжээнүүд», «Эб найрамдал хангаха гээшэ гол зорилго болоно», «Дэлхэйн социалис байгуулалтын нэгэдэл болон нягта жагсаалые саашадань бэхижүүлхын түлөө», «Советскэ правительство сэрэгэй гаргашануудые 500 миллион түхэригөөр хорооххонь» гээд газетэнүүд гаршагуудтаа бэшэнэ.

Бүгэдэ ниитын бата бэхи эб найрамдал хангаха, дэлхэйн шэнэ дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие зайсуулха зорилготой гадаадынгаа политикын хэлбэришэгүй байһые Советскэ Союз дахяад гэршэлэн харуулба гээд бүхы газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

«Руде право» газетын тэмдэглэһэнэй ёһоор Советскэ Союзай арадай ажахы Коммунис партиин Программын үндэһөөр хүгжэнэ. СССР-эй арадуудай байдалые улам һайжаруулха шэнэ хэмжээнүүдые хараалһан 1965 оной түсэб хадаа коммунис байгуулалтын программые бэелүүлхэ замаар хэгдэһэн шэнэ алхам болоно гээд газетэ бэшэнэ.

Социалис хани нэгэдэлэй оронуудай бата жагсаалые бэхижүүлхэ, сүлөөрэлгын революционно хүдэлөөе дэмжэхэ, Ази, Африкын болон Латин Америкын бэеэ даанхай гүрэнүүдтэй харилсаа холбоо хүгжөөхэ хэрэгтэ совет гүрэнэй гадаадын политическэ хараа шэглэл зорюулагдана гээд «Свободне слово» гэжэ газетэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

ГАВАНА, декабриин 10. (ТАСС). «СССР-эй Верховно Соведэй сессиин Москвада нээгдэһэн тухай мэдээсэлые «һүүлшын үедэ болоһон эгээн лэ һонирхолтой ушар» гэжэ сүлөөтэ арадай ажалшад тоолоно. Сессиин хүдэлмэридэ «Тарде» гэжэ үдэшын газетэ ехэ анхарал хандуулна. «Дэлхэйн бусад районуудта сэрэгэй харата муухай аашануудые гаргаха политика бэелүүлжэ байгаа һаа, Советскэ Союзтай харилсаагаа һайжаруулха аргагүй» гээд газетэ түрүүшынгэә хуудаһанда томо гаршаг хэһэн байна. Сесси тухай материал толилходоо, СССР сэрэгэй гаргашые дахяад 500 миллион түхэригөөр хоробо гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ. СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнууд Гаванын радио болон телевиденеэр нэгэтэ бэшэ дамжуулагдаа.

ДЕЛИ, декабриин 10. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ А. Н. Косыгинай хэһэн элидхэлэй дэлгэрэнгы удхые эли газарнуудта томо гаршагуудтайтаар газетэнүүд мүнөөдэр толилбо.

Социализм болон коммунизм байгуулха амгалан тайбан эрхэ байдал хангаха, дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулха гээшэ Советскэ Союзай гадаадын политикын гол зорилго болоно гэжэ элидхэл соо хэлэгдэһэн газарнуудынь мэдээсэлнүүд соо тусгаар илгаруулан толилогдоһон байна.

Советскэ Союзай сэрэгэй гаргашые хороолго уласхоорондын шахардуу шанга байдал саашадань һуларуулха зорилготой алхам болоно гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ. Элдэб оронуудтай харилсаа холбоо, худалдаа наймаанай барисаа бэхижүүлхые Советскэ Союз эрмэлзэнэ гээд газетэнүүд заана.

КОНГОДОХИ БАЙДАЛЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 9. (ТАСС). Африкын 18 ороной, тэрэшэлэн Камбоджын, Афганистанай болон Югославиин эриллтээр Конгын республикадахи (Леопольдвиль) байдалые хаража үзэхын тулада Аюулгүйн Соведэй заседани мүнөөдэр яаралтайгаар зарлагдаа. США-гай болон Бельгиин зэбсэгтэ интервенциһээ уламжалан, иимэ байдал тохёолдоһон байна. Англиин правительствын зүбшөөлтэйгөөр США-гай болон Бельгиин хэжэ байһан зэбсэгтэ хамааралсалга ООН-ой Уставые бүдүүлигээр эбдэһэн, Африкын нэгэдэлэй организацида (ОАЕ) үһэрилтэ хэһэн, Африка түбидэхи амгалан тайбан, аюулгүй байдалда түбэг татаһан ябадал болоно гэжэ 21 орон мэдүүлээ.

Соведые зарлаха гэһэн 21 ороной үүсхэлдэ интервенциие эмхидхэгшэд, бусад хэдэн оронуудай түлөөлэгшэд һаад ушаруулха һэдэлгэ гаргаа. Тиихэдэнь 21 гүрэнэй делегадууд эдэ һэдэлгэнүүдыень хүсэдөөр буруутуулһан байна. Заседаниин эхилхэһээ хоёр час урид Конгоһоо (Леопольдвиль) ООН-ой дэргэдэ байдаг делегат Чомбе гэгшын бэшэгые Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэдэ эльгээгээ. Конгын восстани хэгшэдтэ Алжир, Гана, ОАР болон Гвиней туһаламжа үзүүлнэ гэжэ энэ бэшэг соонь гэмнэлгэ хэгдэһэн байгаа. Иимэ шалтаг баряад, «Конгын дотоодын хэрэгүүдтэ харини хамааралсалгые» зүбшэн хэлсэхын тулада Соведэй заседани зарлахые дурадхаһан байха юм.

Энэ алхам хадаа баруун гүрэнүүдэй үбайгүйгөөр, зэбсэгэй хүсөөр хамааралсажа, Африкадахи амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулжа байһанһаа ООН-ой болон дэлхэйн олониитын анхаралые һамааруулха зорилготой гээд СССР-эй түлөөлэгшэ Н. Т. Федоренко, Чехословакиин түлөөлэгшэ Иржи Гаек гэгшэд Аюулгүйн Соведэй заседани дээрэ мэдүүлээ.

НАТО-гой зэбсэгтэ хамааралсалга тухай 21 ороной бариһан гомодолые хаража үзэлгые Чомбе гэгшын хардалга гүрдэлгөөр һэлгэхые тэдэнэр эрид шууд буруушаагаа. Гэбэшье Соведтэхи олонхид—США, Англи, Франци, Норвеги, мүн тэдэнтэй нүхэсэһэн чанкайшист, тэрэшэлэн Боливиин, Бразилиин делегадууд — Чомбын дурадхалые зүбшэхэ зүйлдэ оруулхыень Соведтэ баадхаа.

Чомбын засаг түрэ конголез арадые түлөөлнэгүй, тэрэнэй зүгһөө ябуулга хэхэ ямаршье эрхэгүй гээд СССР-эй түлөөлэгшэ Н. Т. Федоренко онсолон тэмдэглээ. Соведтэ өөрынгөө туһамаршые хэрэглэхэ гэһэн колонизаторнуудай мүнөөнэй һэдэлгэ хэниишье мэхэлжэ шадахагүй гээд советскэ түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

Мүн Конгын (Браззавиль) гадаадын хэрэгүүдэй министр Шарль Ганао, Ганын гадаадын хэрэгүүдэй министр Кодж Ботсио, Суданай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мухаммед Ахмед Махджуб гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, Конгодо Америкын болон Бельгиин хэжэ байһан зэбсэгтэ интервенциие эрид шууд буруушаагаа.

Конго тухай асуудалые Соведтэ зүбшэн хэлсэлгэ декабриин 10-да үргэлжэлүүлэгдэхэ.

РЕДАКЦИДА УУЛЗАЛГА БОЛОО

Манай «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй редакцида Монгол ороной Сэлэнгын аймагһаа ерэһэн айлшадтай уулзалга болобо.

Айлшад—«Сүхбаатарын туг» гэжэ аймагай газетын редактор нүхэр Алтангэрэл, редакторай орлогшо нүхэр Санжадорж, аймагай типографиин хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Бадмагарав, редакциин хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Согзол гэгшэд—хоёр ороной хоорондохи соёл культурын харилсаанай гуримай ёһоор манай эндэ ерэһэн юм.

Монголой хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд республикымнай зарим управленинүүдэй газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, дүй дүршэлөө халан абалсаа, Улаан-Үдэ городой томо предприятинуудаар ябажа танилсаһан байна.

Мүн манай редакцидашье болоһон уулзалга дээрэ үнэн сэдьхэлэй хөөрэлдөөн дэлгэрээ.

Иигэжэ хоёр ороной хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд хани харилсаагаа улам бэхижүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: МОНГОЛОЙ АЙЛШАД МАНАЙ РЕДАКЦИДА ЕРЭЭД ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИНИИЕ УНШАЖА, ХӨӨРЭЛДЭЖЭ БАЙНА.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ҺАЙН ДАА, ЭМШЭЛЭГШЭД!

1964 оной октябриин 12-ой үдэр манай 6 һаратай басаган гэнтэ хүндөөр үбдэжэ, халууниинь 41 градус хүрөөд, үе мөсэнь таталдажа байба. Бидэ басаганайнгаа иимэ болоод байхада Закаменск городой Баян-Голдохи участково больницада оруулһан байгаабди.

Тус больницын врач-терапевт С. А. Больхонова, врач-хирург Г. К. Самсонова, үхибүүдэй доктор М. А. Круподеровая болон бусад эмшэд, сестранууд басаганаймнай ами наһыень абархын түлөө хамаг эрдэм шадабаряа, халуун оролдолгоёо гаргажа, бүтэн 10 часай турша дотор дэргэдэнь байжа ажаллаа. Тиигэжэ энэрхы сэдьхэлтэ эдэ эмшэдэй ашаар хайрата үриимнай ами наһан абарагдаа. Мүнөө басагамнай эдэгэжэ, энеэжэ, наадажа, эсэгэ эхынгээ эльгэ баярлуулба.

Баян-Голой больницын эмшэдтэ барагдашагүй баяр, мартагдашагүй магтаал үнэн зүрхэнһөө хүргэнэбди. Арад зоной элүүр мэндэ, энхэ амгалан байдалые сахин хамгаалха ашата арюун ажал хүдэлмэридэнь амжалта хүсэнэбди. Һайн даа, врачнууд.

БАНДЕЕВТЭНЭЙ бүлэ.
Захааминай аймаг.

ҮХИБҮҮДЫЕ ҮНЭН ЗАМДАНЬ ОРУУЛАГША

Үглөөнэй юһэн час. Һургуулиин хонхо жэнгиржэ, хүбүүд, басагадые хэшээлдэнь уряална. Гэбэшье һургуулиин хажуудахи кинотеатр соо баһал хонхо шэнхинэбэ... Арбан хоёртой Гоги хүбүүхэн ном дэбтэрээ үбэртэлжэрхёод, кинотеатрай кассын сонхоор мүнгэеэ һарбайна. Тэрээхэн үедэнь, хэншьеб, хүбүүнэй гарһаа саб шүүрэбэ. Хэдэн минутын үнгэрхэдэ. хэшээлһээ хүлжэгшэ һургуулидаа ерэнхэй байба. Тбилисиин Калининска районой хүүгэдэй таһалгын инспектор Ася Саркисова тэрэниие һургуулидань асараа бшуу...

1935 ондо, городой район бүхэндэ хүүгэдэй таһалгануудые Грузиин ССР-эй Арадай гэгээрэлэй комиссариадай эмхидхэхэдэнь, багша Ася Саркисова ниитын инспектор болоһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо харууһагүй үхибүүн бүхэнэй хуби заяанай түлөө үдэр бүхэндэ тэмсэдэг болонхой.

Хулиганташан, наншалдаһан, үйлэдэ хүнүүдые доромжолһон, мүнгэ шүүлсэхэ элдэб наадаанда хабаадаһан, гүйраншалһан, төөмөө таһарһан, төөриһэн ба түрэлхидтөө орхигдоһон арбан зургаа хүрэтэр наһанай үхибүүд хүүгэдэй таһалгануудта асарагдаха ёһотой гэжэ инструкци соо хэлэгдэнэ. Энэ заабари хорёод жэлэй урда, дайнай хүшэр жэлнүүдтэ зохёогдоһон байгаа. Тиихэдэ нютагаа урилһан, түрэлхидөө алдаһан мянга тухай үхибүүд Калининска районой хүүгэдэй таһалгада асарагдажа мүрөө олоһон юм. Ася Саркисова, тэрэнэй туһалагшад үхибүүдые эдеэлүүлдэг, хубсалуулдаг, айлнуудта үгэжэ түбхинүүлдэг, хүүгэдэй байшангуудта эльгээдэг, номдо һураха, мэргэжэлтэй болохыень баадхадаг һэн.

Хүндэ хүшэр жэлнүүд үнгэрөө, инструкцишье хуушараа. Тиин, һүүлэй арбан жэлэй туршада үхибүүдэй гүйраншалжа ябаха нэгэшье ушарые инспектор тэмдэглээгүй. Гэхэ зуура, нүхэрһөө гээгдэһэн эхэнэр Ашхен Мартиросовагай зургаан үхибүүдтэ анхарал үшөөл хандуулһаар. Энэ бүлын байдал тухай нютагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомдо элидхэбэ. Бэшэһэнэйнь үндэһөөр тус Совет туһаламжа үзүүлээ. Хоёр үхибүүниинь интернат һургуулида орожо, гүрэнэй дүүрэн тэдхэмжээр һурана. Ехэ хүбүүень һуралсалай түлөө мүнгэ түлэхэгүйгөөр жолоошодой курсада оруулаа. Бага үхибүүдынь ном дэбтэр, һуралсалай хэрэгсэл, хубсаһа хунар болон халуун эдеэ миинтээр абадаг. Ашхен Мартиросовагай үхибүүдтэ зундаа пионерэй лагерьта ошохо түлөөһэгүй путёвконууд үгтэдэг.

Ася Саркисова гушан жэлдэ иигэжэ ажаллахадаа, олон зуугаад үхибүүдые үнэн зүб замдань оруулжа табяа! Урагшагүйдэхэ ушаршье али олон гараа юм бэзэ. Бүхы аргын барагдахадал, тон ехээр сэдьхэлээ зобон, зарим үхибүүдые залан заһаруулха колонинуудта эльгээдэг юм. Гэбэшье илалтань олон. Урдань хүүгэдэй таһалгаһаа һаладаггүй шахуу байһан хүнүүд мүнөө иигэжэ бэшэнэ:

«...Ажабайдал ондоогоор харахые та намда баадхаат. Тэрээн тухай бодожо үзэхые, зан ябадалдаа өөрөө сэгналтэ үгэжэ, ойлгохо арга олгоһон байнат. Саашадаа ямар замаар ябахыем намда заажа үгөөт, энээнэйтнай түлөө Танда машa ехэ баяр баясхалантай ябадагби. **Тэнгиз Макарадзе,** солдат».

«Тан шэнги иимэ энэрхы һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд юунһээшье үлүү үнэтэй сэнтэй юумэ хэдэг, хадуурһан хүниие, гражданиние обществодо туһатай, хүндэтэй болгон хүмүүжүүлдэг байна. **Мецатунян Алла,** соёлой байшангай директор».

Хүүгэдэй таһалгын инспектор, гурбан үхибүүнэй эхэ Ася Саркисова гээшэмнай иимэл зултгы зантай, зориг түгэлдэр хүн юумэл даа. Тэд хүүгэдэй таһалгын амжалтатай ажалынь — ганса хүнэй габьяа гэжэ һанаха болоо һаа, буруу. Олон арбаад эдэбхиин — ниитын ажал ябуулагшад ургажа ябаа үетэнэй түлөө һанаагаа зободог ха юм. Баһа багшанар, комсомолшууд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд үйлсын гурим журамай улам һайжархын тулада ехэ оролдолго гаргадаг байна. Олон зонтой ехэ ехэ гэрнүүдтэ түрэлхидэй комитедүүд байгуулагдана. Тэдэнь үхибүүдэй амаралтые адаглан харадаг, үхибүүдэй һайнаар үнгэргэдэг, нүүдэл библиотекэнүүдые эмхидхэдэг.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулһанай эсэстэ хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй гэмтэ хэрэг гаргалгань улам үсөөрнэ.

Иветта БУАШИДЗЕ.
(АПН).

ДУСИЯА ТАНИНАЛ ШУБУУД

Үүр сайхын урдахана, һалхи шуурганай түлэг улижа, эшхэржэ, сонхынгоо ставниин дорьбоотойгоор хаб-яб хаагдажа эхилхэлээр, гэрэй әзэн эхэнэр Евдокия Калашникова һэришэбэ.

— Андрей, шуурган болоол, тахяануудни хүлдэжэ үхэхэнь гээшэл. Үсэгэлдэр байрыень балай түлеэшьегүй һэмди. Үхибүүдээ бодхоожо, эдеэлүүлжэ, хубсалуулжа, һургуулидань табина бэзэш. Фермэеэ ошожо, бушуул галыень түлихэмни, — гээд, түргэнөөр һар-шар хубсалжа, Евдокия һуниин тэндэ һалхи шуурганай түлэг соо гэрһээ газаашаа гараа һэн.

Хоёр алхажа үрдеэгүйдэнь, нюдэ, нюур, энгэр заха руунь шоройтой саһаар бурьяжа мэдэбэ. Төөрижэ түгэншэлжэ, яама янха руу нилээн оло ороһонойнгоо удаа, таба-зургаан сажанай газарта саһа бордоһон соо нэгэ бии боложо, нэгэ харaa далда орожо байһан шубуудайнгаа фермэ танихадаа, ухибүүндэл баясаба. Үүдэ татажа орохогойнь сасуу, харанхы байрын оёорһоо табсантуулан табигдаһан һургаагууд дээрэ жарын һуулан тахяанууд, һэргэг бэерхүү галуунууд өөр өөрынхеэрээ абяархан һаршаганалдана.

Жэгтэй аажамаар дуураһан таба мянга гаран шубуудай эзэн болохо Евдокиягаа таняал ха. Шурхираа шууяан, шубуудай өөр өөрынхеэрээ абяархаха улам ехэдэнэ.

Хуурай сусалнуудые тортогой зомгооһондо аһаахадань, шэрэм пеэшэншье хүүешэбэ. Шэб харанхы байра соо юмэ үедэ юу хэхэ бэлэй даа. Евдокия Калашникова абьяастайгаар ташаганан байһан сусалнуудые хаража, пеэшэнэйнгээ амһарта һуутараа, анха түрүүн фермэдэ ерэһэнээ һанажа захална.

«Восход» колхозой Доодо-Жэрэм тосхоной баруун урдуур ээм ээмээ түшэлсэн, урагшаа һунаһан арьялаа барьялаа хададнуудай хаяада, Жэрэм голой саада тээхэнэ тахяагай фермэ оршодог байба. Евдокия үглөө үглөөгүүрнь эндэ ошоо һэн. Мянгаад гаран тахяагай дунда жараад наһатай, яһалиг томо бэетэй, хормой ута сарафантай Лукерья хүгшэн дүүрэн хүнэгтэй ороохо тэбэрижэрхёод: «Цы-па, цы-па, цы-па» гэжэ дуудасагаан, адхаараа дүүрэн шэнисэ нишэ тиишэнь сасажа ябаба. Тахяанууд бэе бэеэ нюдаралдан, тоншолсон, урдилдажа ябаад, ороохо түүнэ. Шуран сагаан залуу тахяагай хүртөөгүйдэ гү, али бэшэнһээ үлүүсэ хомхойроод, хүнэг соохи ороохондонь ниидэн ороод, тоншосогоон байтар, Лукерья хүгшэн хүзүүнһээнь бажуун, хажуу тээшэнь шэдэжэрхёод:

— Харсагада тоншуулмар, хайр долёоморшни хүнэг уруум ороходоо яана гээшэб, — гэжэ гансаараа гэмэрнэ.

Евдокия Калашникова үлэн, туранхай тахяануудые адаглан хаража байтараа, Лукерья хүгшэндэ дүтэлжэ:

— Сайн байна, хүгшэн, — гээд, уринаар мэндэшэлээ бэлэй.

— Мэндэ, — гэжэ харюусаха зуураа, хүгшэн гайхан эрьежэ, — таниие эндэ ажаллахаар эльгээгээ гү?.. Амаруулбаш даа, басаган, яагааш һайн юумэ гээшэб? Бригадирай хоёр хоногто харыш гэхэдэл, мэхэдэнь орожо, үгы гэжэ шадаагүй хүн аад, тэрэнэй һанаае тэбшэжэ ядаад ерэһэн хүм. Харин хоёр һара соо хүн олдожо үгэхэгүй, зобохысол зобобоб даа. Һохорто худаг бү үзүүлэ гэдэгтэл, намда тахяа найдаһантай адли. Бурхан зайлуул! — гээд ябахаяа хүгшэн шамдаба.

— Хүгшөө эндэтнай хэды тахяа гээшэб? — гэжэ Калашникова асууба.

— Юу!.. Намда хэн тоо байень хэлэжэ тушаагаа гээбши? Байһан юумэниинь байгаал юм бэзэ, шүдхэр һабардаха һэм! — гээд, Лукерья хүгшэнэй һуулгатай ороohoёо тахяануудайнгаа дунда табижархиһанайнгаа һүүлээр, бусаажархина аа гү гэһэндэл, хотон тээшээ бушуухан һалирһые мүнөө һанахадаа, шубууша Евдокия Калашникова гансаараа энеэбэ. Тэрэ гэһээр аяар хэды жэл үнгэршэһэн байгаа гээшэб?!

Тахяа харууһалгын түрүү дүй дүршэлтэй түргөөр танилсажа, ажал дээрээ амжалта түйлан, нэрэтэй түрэтэй тахяашан болохо гээшэ юрын хэрэг бэшэ һэн. Ажал хүдэлмэридөө дуратай, зоотехническэ эрдэм ухаанай заабари дүүрэнээр хэрэглэдэг, замдаа ушарһан бэрхэшээлые тэсэмгэйгээр дабадаг Евдокия Калашниковатай байһаараа «Восход» колхозойхид ехээр омогорходог.

Ажал хүдэлмэреэ хараад лэ дүршэлтэй шубууша Калашникова ябадаггүй юм. Тэрэ даажа абаһан ажалайнгаа хажуугаар өөрынгөө дүршэһэн ажалда залуушуулые һургана. Колхозой шубуудай фермэдэ үнгэрэгшэ жэл эгэшэ дүүнэр Мария, Прасковья, Анна Русинанууд ерэһэн юм. Мүнөө эгэшэ дүүнэр Евдокия Калашниковагай туһаламжаар дүршэл шадабаряар түгэс шубуушад боложо, нүхэдэйнгөө магтаалда хүртэдэг болонхой юм.

Колхозой тахяашад 1964 ондо зуун таби мянган үндэгэ гүрэндэ худалдаа. Энэнь хадаа түсэб уялгаяа юһэ мянган үндэгэ үлүүгээр дүүргэһэн жэшээтэй.

— Хайшан гэжэ, ямар аргаар тахяа бүхэнһөө олон үндэгэ абааб та? — гэжэ шубуушад Калашникова, эгэшэ дүү Мария, Прасковья, Анна Русинануудһаа асуугаа һаатнай, хэн гэшэгүй хэзээшье үсөөхэн үгөөр:

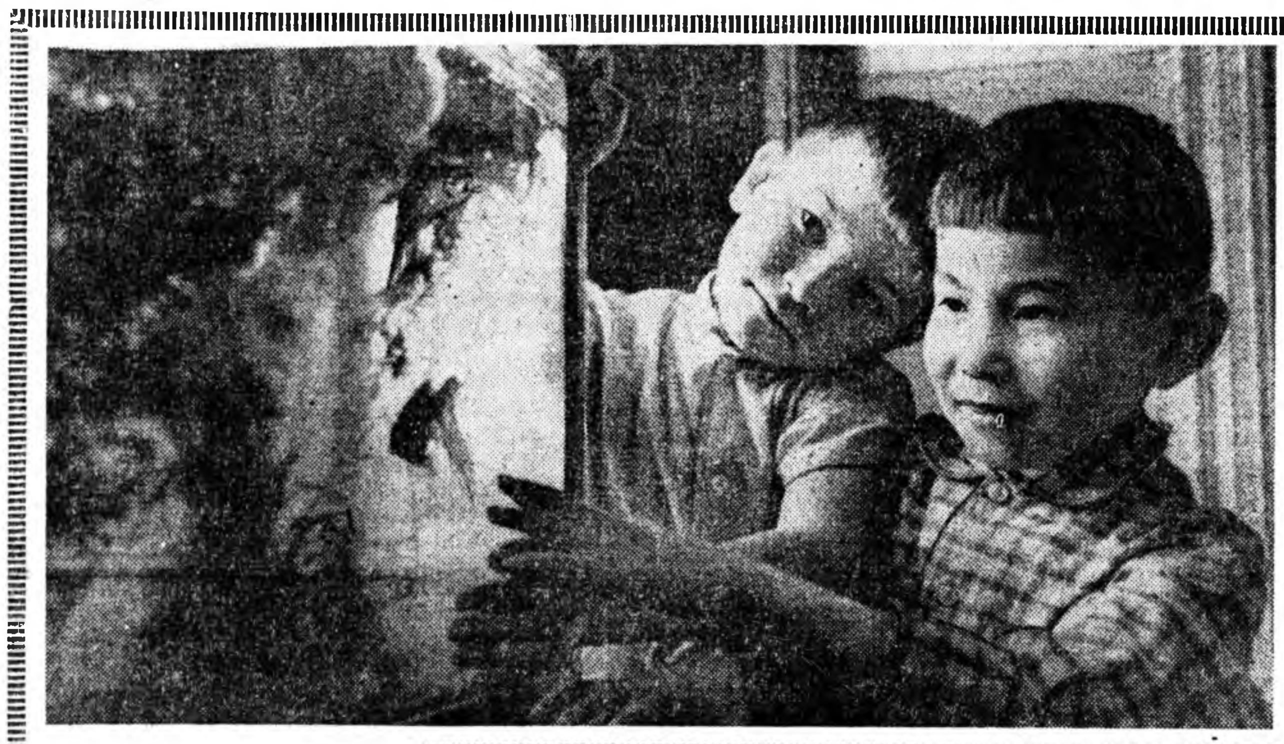
— Амжалта түйлаха гээшэ юрыншье хэрэг бэшэ, теэд дааһан ажалдаа һанал бодолоо табидаг хүн лэ, амжалта түйлаха бшуу! Ажал гээшэ жаргал ха юм, жаргал гээшэ амжалта бшуу! — гэжэ омогорхолтойгоор харюусаха байха.

Мүнөө Доодо-Жэрэмэй фермэ дээрэ, түрүү шубуушадай харууһан дороород сагаан үүлтэрэй хоёр мянга гаран тахяа, гурба мянга гаран галуунууд, нугаһад үбэлжэхэнь. Шубууд һайнаар үбэлжэбэл, олон үндэгэн абтаха байха гэжэ дүршэлтэй тахяашад һайн мэдэдэг. Мүнөө колхозой тахяашад үйрүүлэгдэһэн обёос, шэнисэ, норгоһон комбикормо, дэбтээһэн үбһэнэй үлтирхэйе үдэр үдэрөөр һэлгүүлжэ, тахяада үгэхынгөө хажуугаар, үндэгэнэйнь хальһанай бүридэлгэдэ тон шухала мел, элһэ, үнэһэ, яһанай гурил гэхэ мэтые тон наринаар сахин үгэнэ.

— Колхозой тахяагай фермэ һайн байра байдалаар гүйсэд гэжэ һанажа болохогүй. Дутуу дундань гэхэдэ, байрань үшөөл багадана, үдэртөөшье досоонь харанхы. Тиимэ газарта үбэлжэһэн шубууд үндэгэлсэ муутай байдаг ха юм. Манайхид таба мянга бэшэ, адагынь зургаа-долоо мянган шубуутай болоо һаа ядахагүй байгаа. Юундэб гэхэдэ, шубуу үсхэбэрилхэ гээшэ ажахымнай түрүү һалбаринь болоно ха юм, — гээд Доодо-Жэрэмэй тахяашад хөөрэнэ.

Дүршэл шадабаритай, арбан табан жэлдэ тахяашан ябаһан Евдокия Калашникова долоон жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ хубитаяа оруулан, жэлһээ жэлдэ ажалай амжалта түйладаг байна.

Ц-Д. ШАГЖИЕВ.

Алтан загаһад булгина
Аляархан наадана — харыт!
Арюун уһатай аквариум
Аятай гоё гээшэнь.
Хүбүүд зугаалан хүхинэ:
Хүхэ уужам далай дээрэ
Загаһашад болоод тамархаяа
Зааханһаань домоглоно.
Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

ТАНИЛСАГТЫ.
Евдокия КАЛАШНИКОВА
Тамхи татахын забһарта.

Эзэндээ бусаһан чемодан
Уран шүлэгэй долгин
Дэлхэйн дээжэ һонинууд

■ ХҮНҮҮДНАЙ ҮНЭН СЭХЭ ■

«ЗАЙГУУЛТАҺАН» ЧЕМОДАН ОЛДОБО

Мэнэ һаяхан үдэшын боро хараанаар Харьков — Владивосток гэһэн пассажирска поезд баруун тээһээ ерэжэ, Улаан-Үдын вокзалда тогтобо. Эндэ бууха зон һахы-һалаг яаран тэбдэн, юумэ хүүмэсэ абан газаашаа гарана. Тэдэнэй дунда Лазо посёлогто ажаһуудаг Ф. Г. Ворошилова хоёр багахан хүбүүдээ тэбэрин гараһанай удаа юумэсэ буулгахадань, нэгэ чемодантай юумэниинь үгы байба ха. Бэдэрээд гүйхэдэнь олдобогүй. Һаа һайн хубсаһа хунар ба документнь тэндээ байһан байгаа. «Хаанаһаа олдохонь һэм даа» гэжэ һанабашье, милициин таһагта мэдүүлээ һэн ха. Хэдэн хоног үнгэрһэн хойно милициин таһагта уригдажа ерэхэдэнь, «энэ танай чемодан мүн гү?» — гэжэ милициин хүдэлмэрилэгшэ чемоданиинь зааба. Нээжэ үзэхэдэнь, юумэниинь бүрин бүтэн, байра соогоо бүлтэ байба ха. «Энэ хаанаһаа олдобо гээшэб» гэхэдэнь, тэрэ вагонһоо эндэ бууһан танигдаагүй хүнүүд һамаржа абалсаад ябашаһанаа, «эзэндэнь бусаажа үгыт» гэжэ милициин таһагта тушааһан байгаа юм ха.

Коммунис ёһо журамаар хүмүүжэһэн совет хүнүүднай нимэл сэхэ сэбэр абари зантай байдаг хаям даа.

Б-М. ДЫШИНОВ.

ШОГ РАССКАЗ

ЗҮҮДЭНШЬЕ ҺАА, ЗҮЙТЭЙ

— Юуншье гэһэн үйлэ муутай юумэн хүнэй зүүдэ зүндэ гэнтэ ородог юм гээшэб! — гэжэ клубые даагша шиирагшаг бэетэй, залуумгайшаг наһатай хүн һанаа алдан хэлэбэ. — Юрэдөөл этээрхэдэһэмни хүрэшэбэ.

— Хари шэг шарайтнай ехэл барагар муухайл даа, — гээд, библиотекые даагша зулгыхан шарайтай басаган үшөө саашань юу хөөрэхыень һонирхон шагнаархана.

— Һэрин гэһээмни, бүхы бэемни хүлэршоод байгаал, — гэжэ нүгөөдэнь үргэлжэлүүлбэ. — Унтахынгаа урда тээ балай ехэ юумэ эдеэшьегүй бэлэйб. Харин нэгэ аяга архи уугаад лэ, хахад килограмм тухай мяха бүхэлеэр шануулжа барая һэм.

— Теэд энэтнай бага гэжэ гү?

— Хи, хи... Юушье үзөөгүй хүн гээшэ хаш даа! Юрэдөө шамайешье бүхэлеэр залгижархёо һаа, тоохо юм аалби! Эгээл үгытэй, мууханаар лэ эдеэлхэдээ, миил хахад килограмм мяха зооглоод һалана бшууб.

— Ай, яаһан ехэ гарза хохидол асардаг хүмта даа. Эндээ үшөө нэгэ жэл ажаллабалтнай, фермымнай хони хүрьгад олошорхогүй, харин улам үсөөрхэнь бэшэ гээшэ гү?

— Хари, хари! Тиигэжэл зүүдэлбэ ха юмбиб. Намайе сүүдтэ үгөө янзатай. Олон хониной мяха эдеэд, тэрэнээ хүсэд харюулхаар ажал хээгүйш гэжэ гэмнэнэ... Клубаймнай ажал хэдыдээ хүү шалгажа үрдиһэн байба гээшэб гэжэ ехэл мэдэжэ ядажа зобоноб.

— Яаһаншье муугаар зүүдэлбэ гээшэбта! Үнэхөөрөө шалгалта хүрэжэ ерэхэеэ байгаагүй юм гээбы даа, ойлгохоор болоо!

— Юрэдөөл, тэдэнэршни хамаг муугемнай хүү элирүүлһэн хэбэртэй.

— Намайе баһа зүүдэлэлсээ гүш?

— Үгы гээшэ һэн хаб. Бай, бай... Ши бии һэмнайш. Нэгэ тарган гэгшын эрье хонин болонхой һүрэжэ дэбхэржэ байна хэбэртэйш...

— Яаһан бузар юм гээшэб?

— «Үшөө намайе эдилеэд туршыш. Маа, энээхэн һүүлыемни хүхэжэрхиш», — гээд, тарган сагаан һүүлээрээ хамараймни үзүүр дайраад абанаш...

— Нэйхь даа, үнэхөөрөөшье муухай зүүдэн байнал.

— Үшөө тиигээд ши библиотекэ соохи бүхы номуудаа ямаан шэнгеэр мэрэжэ эдижэрхинэш.

— Ямар тиимэ һанаа үнөөндэ орошогүй юумэ зүүдэлбэ гээшэбта даа! Ай, бурхан!

— Бү хэлыш даа, юрэдөө! Һүүлэй һүүлдэ бишни өөрөө томо гэгшын нэгэ хуса болоод, хойноһоошни намнашооб.

— Татай сааш, бүри юугээ хэлэнэт!

— Тиимэ даа, тиимэ! Хоюулан намнасалдан, клуб руугаа харайжа оронобди. Клуб соохиёо нэгэшье үлүү дутуугүйгөөр хүү энээхэн байһан соонь элихэнээр һананаб. Хооһон сценэ дээгүүр намнасалдаад, зал руу гүйлдэн орохотоёо хамта бишни тэрэ урда ханын захадахи нүхэ руу хүлөө хэжэ, хуха даран унашанаб.

— Ай, бурхан!

— Ши өөрөө газаашаа тэрьедэн гүйжэ гарахатаяа хамта, үрөөһэн сүйдөө үлгэлдэжэ байдаг үүдээ дайража дээрээ унагаагаад, можоо хухаршана хэбэртэйш.

— Яаһан бузар муухай зүүдэтэй хүмши. Үтэр тэрэ нүхэеэ бүглөөд, үүдээ заһуулыш! Хэдэн һара соо юу хэжэ миин байгаа хүмши!

— Саашань үшөө шагныш! Манинешни ёһотойл ороолон шүдхэр сүүдлэнэ хэбэртэйл. Тэрэ шүдхэр малаан духадаа хоёр ёдогор эбэртэй, хойшоо ута һүүл шагтагаланхай ерээд: «Малгайтай малнууд гээшэт!» гэжэ маанадые хараанал.

— Нихэдээ юрэдөө ухаантнин һөөргөө тэхэришоогүй юм аабза. Клубые даагша байгаад юугээ шашана, шалина гээшэбши даа. Яахадаа космонавтнуудай нэгыеньшье үзэжэ зүүдэлхэ аргагүй байгаа хүн юм гүш?

— Юрэдөөл тиигэжэ зүүдэндэмни ороогүй байһаниинь харамтайл даа!

— Ши бидэ хоёр яатараа доройтобо, дортобо гээшэбибди. Үгайдхаһаа хүдөөгэйнгөө бүхы соёл культурын гуламтые гартаа барижа байна бэшэ аалди!

— Үгы, теэд яаха, хайшан гэхэ ёһотой болоо зон гээшэбибди!

— Мэнэ гэһээр эдэ бүхы алдуу дутуугаа усадхаха ёһотойбди. Клубайнгаа бүхы хүдэлмэриие һайжаруулжа, атеистическэ болон олониитын ойлгуулалмжын хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, архи уулгатай шанга тэмсэл ябуулжа эхилхэ болообди. Одоол тиихэдээ нимэ тэнэг тэншүү зүүдэ үзэхэ харахаяа болихобди.

Зүүдэншье һаа, зүйтэй гэжэ клубые даагша энээниие зүбшөөхэ шанатай боложо, толгойгоо дохин, урууга хараад дуугай зогсобо.

Г. ДАРЖАЕВ.

Хориин аймаг.

Б. БАЗАРОН

БАСНИ

АРСАЛДААН

Шэхэн, Хамар өөр зуураа
Шэгүй шэрүүнээр арсалдан,
«Эзэндэ хэмнай туһатайб» гээд
Эгсэ асуудалаар тоосолдобо:
Таанад, Шэхэнүүд, дэрылдээд,
Тархиин зоболон аһалданат.
Шэмэрүүн жабар үзэмсөөрөө
Шэгэбшэ доогуур шурганат.
Харин, Хамар тиигэдэггүй —
Хаана ябанаб, түрүүлээд,
Хангал үнэр үнхидөөд,
Харгы заадаг бэшэ аал? — гээд
Хаһагай бардам асуудал
Хамар табижа эхилбэ.
— Шэхэгүй дүлии амитан һаа,
Шэглэл зүгөө олонгүй
Хамараа газарта хадхажа,
Хана хашаа мүргэхэ, — гэн
Шэхэн шэгээ хубилгаад,
«Шинии үүргэ бага» гэбэ.
Хамар баһа һарналзан,
Хажууһаань иигэжэ эбдүүсээ:
— Хооһон хубхай хоб дуулаха аад,
Хоёр шэхэнэй хэрэг юуб?
Үлүү штат хөөргэнхаар.
Үрөөһэн шэхэтэй ябаг лэ.
Нэгэ шэхэн — шагнаба гэлэй,
Нүгөөдэнь... юугээ хэдэг юм?
Одоол, Хамар хаба соогоо
Олон үүргэ дүүргэдэг:
Үнэр, хангал мэдүүлээд,
Үнэтэ агаараар амилуулдаг.
— Боли, тиимэ бэшэ байха...
Бодол табяад үзөөбди.
Харин, Хамар гээшэшни
Халтад гэбэл үлүү лэ.
Бүтэнхэй хамартай, заримашуул
Бүхэли сагаа ябадаг лэ,
Амаараа амилаад, хаахиржа,
Ашагүй түргэн алхалдаг!..
Эдэ хоёрой арсалдаан
Эсэстээ хүрэжэ шадабагүй.
Абаһан үүргээ дүүргэжэ,
Ажалдаа эбтэй хүдэлөө һаа —
Хоюулан адли хурсанууд
Хубита даабаряа хангахa.

ХЯМДА СЭНТЭЙГЭЭР...

Зарим эд бараануудай үнэ сэнгэй доошолуулагдаха болоһонтой дашарамдуулан, манай корреспондент БурАССР-эй худалдаа наймаанай министрэй орлогшо нүхэр Крыловто хандаһан байна. Тэрэнэй харюу доро толилогдобо.

Хүн зоной үргэн хэрэглэмжэһээ гаранги промышленна эд бараануудай үнэ сэнгые буулгаха тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол гаранхай гээшэ ааб даа.

Теэдшье һүүлэй хэдэн жэлэй туршa дотор манай складуудта болон магазинуудта хубсаһа хунар, гутал, ажахын болон галантерейнэ эд бараанууд зарим тэды суглараһан байна. Худалдаа наймаанда нимэ юумын болохонь гайхалгүй. Юундэб гэхэдэ, угаа ехэ эд бараанай эрьесын үедэ тэдэнэй заримуудынь хуушардаг. Хүнүүднай хубсаһа хунарайнгаа маяг тухэл, үнгэ зүһые хододоо хубилгажал байдаг хаям даа.

Энээнэй эсэстэ янза тухэлөө буураһан эд бүд, хубсаһа хунар үнэгүй сэнгээр лэ наймаа болодог хаям даа. Али эдэмнай шанараа муудаһан гү? Үгы даа. Өөрэгүйл шэб шэнэ, һайн.

Хүн зоной хэрэглэмжэһээ гаранги иимэ эд бараан саашадаа үйлэдбэриһөө болюулагдаха.

Ямар эд бараанууд үнэгүй болгогдохоб гэжэ гү? Абаһаар бултыень тооложо хэлээдхихэ аргагүй.

Кузнецкэ мебельнэ комбинадай, Алатырска, Армавирска, Горьковско, Кирилловска, Омско фабрикануудай гаргаһан баянууд, Новосибирскын, Саратовай, Ленинградай «Красный партизан» гэжэ фабрикануудай аккордеонууд. Мүн зарим оёмол хубсаһан, зарим марканудай фотоаппарадууд.

Бүхы республика доторнай эд бараанай үнэ сэн 1,5 миллион түхэригөөр бууха. Тэрээнэй 900 мянган түхэригынь потребкооперациин системэдэ, 600 мянганиинь — гүрэнэй худалдаа наймаанай системэдэ ороно.

Байза, эд бүдүүд тухай хэлээгүй байналтайб. Нооһон, торгон бүдүүдэй заримууд үнэ сэнгээ доошолуулагдаха. Жэшээнь, манай олохон магазинуудта «северное» гэжэ бүд табигдаһан байдаг. Энээнэй метрынь анхандаа 35 түхэригтэ байгаа һаа, мүнөө 25 түхэригтэ болохо. Мүн энэ бүдөөр оёгдоһон костюм 111 түхэригтэ һаа, 84 түхэригтэ орохо юм.

Бэшэшье олон янзын бүдүүд үнэ сэнгээ дунда зэргээр 20—40 процентээр бууха. Жэшээлхэдэ, сэбэр нооһоор нэхэһэн креп-жоржет бүдэй метрынь 8 түхэригтэ һаа, 6 түхэригтэ, креп-дешин 6 түхэриг 70 мүнгэтэ һаа, 5 түхэригтэ болохо.

Баһа найман ондоо радиоприёмнигууд, арбан долоон янзын радиолонууд... Жэшээнь, «Фестиваль» гэжэ сетевой приёмник анха 207 түхэригэй һаа, мүнөө 165 түхэриг 60 мүнгөөр наймаалагдаха. «Кама» гэжэ радиоло 115 түхэригтэ һаа, 70 түхэригэй болохо.

Оёдолой машинанууд. Жэшээнь, «Ржев» гэжэ гарай машина анха гушата һаа, мүнөө хориндоо орохо.

Баһа элдэб янзын гуталнууд.

Нютагай үйлэдбэриин эд бараанууд яахаб гэжэ гү? Эндэ түд түд ушарта нормативһаа үлүү эд бараанууд элирүүлэгдэжэ, үнэ сэнгынь наймаанда оромоор доошолуулагдаха. Хубсаһан баһал ямар янза тухэлэй, оёдолой, ямар бүдөөр бүтээгдэһээрээ хямдаруулагдаха.

Мүнөө үедэ Буркоопсоюзаймнай түлөөлэгшэнэр хүдөө нютагуудта гаранхай, магазин бүхэндэ үнэ сэнгээ буулгагдаха эд бараануудай прейскурант барюулагданхай. Нютаг нютагуудта худалдаа наймаанай, советскэ органуудай болон бусад эмхинүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридүүлэгдэһэн комиссинууд эгээ мүнөө түлэг хүдэлжэ байна.

Байгша һарын 15-най үдэрһөө хаа хаанагүй эд бараан үнэ сэнгээ буулгагдажа, үргэнөөр наймаалагдаха.

Б. ЗОДБОЕВ

УЯНГЫН УТАҺАН

1.

Арбан сагаан хургаяа
Адхаһаар тооложо һурааб.
Таряанай хорото үбһые
Таһалһаар хороожош һурааб.
Намартаа хоолос суглуулһаар
Нэмээжэ һураа бэлэйбди.
Хонидойнгоо хурьгалхада,
Хабартаа үсхэжэ һураабди.
Хатуу дайнай үе соо
Хилээмэнэй булан хубаалдаһаар
Хубаажа һураа бэлэйлди.

2.

Ушарсан гансам
Оройтобо гү, али яалайб?
Уулзаха болзороо
Оронгын эрьедэ хүлеэнэм.
Мүнхэ уула
Мүндэрэй үүлээр нюураа
угаана,
Мүнгэн һара
Мүшэдэй дунда баһал дуугай
хүлеэнэ.

Зурагуудынь авторай.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сесси тухай материал, хүрьгэ абалгада бэлэдхэл тухай түрүү бэшэг.

Хоёрдохи хуудаһанда: М. Соломенныы «Ехэ зайһаа» гэһэн корреспонденци, хэблэлэй шэнжэлэл.

Гурбадахи хуудаһанда: СССР-эй Верховно Соведэй V сесси тухай материалай түгэсхэл, «Ородуудай национальна омогорхол тухай» гэһэн В. И. Ленинэй статьягай тунхаглагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Патриотизм ба коммунизм» гэһэн статья (авторынь философиин эрдэмэй кандидат нүхэр Яскжов), хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужарай» («Субботний огонек») материалнууд: Н. Колесниковэй «Хүбүүхэн вакуумтай болоо» гэһэн корреспонденци, шэнэ дуун, шүлэг гэхэ мэтэ.

ЭНЭЭНИИЕ ДУУЛААҺЭН ГҮТ?

АГААРААР ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ХЭЭ ХАДА

Ургаса гансахан газарай хүрьһэнһөө бэшэ, агаарһаа шухала хэрэглэгдэхэ тэжээл абадаг байна.

Венгриин эрдэмтэд һонирхолтой туршалга хээ. Теплицэ болон парнигуудта кислородтой баллонуудые табяад, хирэ-хирэ болоод лэ, хэды шэнээн газ хэрэгтэйб, тэды шэнээниие баллон сооһоо гаргаа. Гаргагдаһан тэрэ газай дэгдэшэхэгүйн тулада рамануудайнь забһар зайлхай, нүхэ һүбэ герметип гэжэ тусхай зүйлөөр няаһан байгаа.

Теплицэ соо углекислота байлгалга помидор, үгэрсэ, эртын хартаабхын ургасые хоёр дахин ехэ болгохо арга олгоһон байна. Тинхэдэ морхооб, редискэ, саладай ургаса зургаа дахин дээшэлээ. Иимэ үтэгжүүлгэ хэрэглээд байхада, овощ юрэ ургууһанда орходоо хоёр дахин түргэн болбосорно.

ХАРУУЛШАНАЙ ОРОНДО БҮРГЭД

Павлодарска областиин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (Целиноградска хизаар) хэдэн жэл удаагаар арбузай баян ургаса хуряана. Тэрэнэй ургасые томо гэгшын бүргэд харууһална. Бүргэдэй хёрхоор харууһалжа байһан газар дээрэ ургасын хоротон — нэгэшье хулгана, жэгүүртэ шубууд ородоггүй байха юм. Хүсэтэ энэ шубууе колхозой бахче ургуулагша А. Шульга гэгшэ һургаһан байна.

ЖЭМЭСЭЙ ТОҺОН

Наран сэсэгэй, хлопогой, оливай, кукурузын... Эдэ ургамалнуудай тоһо хүн бүхэн һайса мэдэнэ. Мүнөө шэнэ — виноградай тоһон гэжэ бии болоо. Тэрэниие Болгариин Арадай Республикада гаргаа. Тоһо гаргадаг түүхэй эдынь виноградай үрэһэн юм. Виноградай тоһон шанараараа наран сэсэгэйхидэ орходоо һураггүй дээрэ, амта шэмэ һайнтай.

(Календарьһаа абтаба.)

ЭЛДЭБ ҺОНИН

ГҮҮНЭЙ ХУУРАЙ ҺҮӨӨР ХЭГДЭҺЭН СЭГЭЭ

Хадагалхада, транспортаар зөөхэдэ таатай зохид байхын тулада Башкирай АССР-эй Раевска завод гүүнэй хуурай һү гаргадаг болобо.

Хуурай һүөөр хэгдэһэн сэгээ хадаа юрын сэгээһээ эмнэлгынгээ шанараар, амтаараа заашье дутуугүй юм.

(Медицинскэ газетэһээ).

ҮЗЭГДӨӨГҮЙ МАНТАН КРОКОДИЛ

Урда Таиландын Чумпон провинциин тосхонуудай нэгэндэ ойрошог танктай тэмсэхэдээ шэдэдэг гранадаар томо крокодил алаһан байна. Тэрэ крокодил нютагайнь зониие айлгадаг байгаа. Хүнүүдтэ добтолдог байһан. Зургаан хүн тэрэнэй хүнэһэн болоһон байха юм.

Алуулһан крокодилай утань дүрбэ метр болоо.

(«Гудок» газетэһээ).

АТААРХАМААР УТА НАҺАН

Балтиин далай шадарай Пярну хотодо ажаһуудаг Мария Керес гэгшэ 100 наһа хүрэжэ, үхибүүд, ашанарынь болон түрэл садан хүршэнэрынь үндэр наһа наһалагшада баяр хүргөө. Мария Керес наһанайнгаа хахадһаа ехые кулинарида хүдэлжэ үнгэргэһэн байна. Тэрэ тогоошоноор 75 жэл соо хүдэлөө.

Энэ хүгшэн хүнгэн сарюун. Ном уншаха, радио шагнаха, юумэ оёхо дуратай.

Пярнугай райондо хоёрдохи зуугаа гэшхэһэн үшөө дүрбэн хүн ажаһууна.

(«Советская торговля» газетэһээ).

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00294. Зак. № 1256

БУРЯАД ҮНЭН
4 дэхи нюур.
1964 оной декабриин 12.